

Rodinné právo v soudní praxi

Rodinné právo lze vymezit jako soubor právních norem upravujících osobní a majetkové vztahy mezi členy rodiny.

Pojem rodiny je v právních předpisech jen zřídka definován, v českém právním řádu definován není.

Pramenem českého (resp. do roku 1992 československého) rodinného práva byl v letech 1964 až 2013 zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině.

S účinností od 1. ledna 2014 bylo rodinné právo v souvislosti s rekodifikací českého soukromého práva zahrnuto do části druhé zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Samozřejmě rodinné právo je typicky soukromým právem, ale prvky veřejného práva sem vnáší zájem na ochraně nezletilých dětí (v Německu dokonce řadí rodinné právo k právu veřejnému a ne soukromému právě z tohoto důvodu).

Prameny práva:

Úmluva o právech dítěte č. 14/1991 Sb.

z. č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

z. č. 353/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

Evropská úmluva o výkonu práv dětí č. 54/2001 Sb.

z. č. 292/2013 Sb. z. ř. s.

z. č. 99/1963 Sb. o. s. ř.

Úmluva o právech dítěte (sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.):

1. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby instituce, služby a zařízení odpovědné za péči a ochranu dětí odpovídaly standardům stanoveným kompetentními úřady, zejména v oblastech bezpečnosti a ochrany zdraví, počtu a vhodnosti svého personálu, jakož i kompetentního dozoru.

Pod řízení ve věcech rodinněprávních se řadí

1. **Řízení ve věcech manželských a partnerských** § 367 – 399 z. ř. s.
  - řízení o povolení uzavřít manželství, jež může být zahájeno jen na návrh 16leté a starší osoby hodlající uzavřít manželství, účastenství vymezeno § 368 snoubenci a zákonní zástupci nezletilého snoubence
  - řízení ve statusových věcech manželských, kterými jsou řízení o určení, zda tu manželství je či není a o jeho neplatnost a rozvod manželství – speciálně určená místní příslušnost § 373 a 383 z. ř. s., účastníci jsou manželé patří sem i společné jmění
  - řízení o určení, zda **partnerství** je či není neplatnost a zrušení partnerství se přiměřeně řídí úpravou manželských řízení

Petit návrhu na rozvod:

Manželství Mariky Knoflíkové, narozené 15. 7. 1973 a Martina Knoflíka, narozeného 13. 8. 1970, uzavřené dne 15. 1. 2020 před Úřadem městské části Praha 2, se rozvádí.

2. **Předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí** § 400 – 414 z. ř. s.
  - výhradně návrhové
  - **rozhoduje se do 48 hodin, odvoláče předkládá do 15ti dnů a ta rozhoduje do sedmi dnů**
  - **vydává se na třicet dnů**
  - a lze prodloužit s nařízeným jednáním do dvou měsíců se rozhoduje

Příklad:

Odpůrci Radimu Kvítkovi se zakazuje vstupovat do společného obydlí, zákaz zdržování se v jeho bezprostředním okolí a rovněž zákaz setkávání se s nezletilou stěžovatelkou, přibližování se k ní a navazování kontaktu s ní, a to na dobu od 19. 8. 2014 do 19. 9. 2014

3. **Řízení o určení a popření rodičovství** § 415 – 426 z. ř. s.

Řízení je návrhové mimo § 419 z. ř. s. popření vyžaduje zřejmý zájem dítěte a bylo určeno souhlasně

  - místně příslušným je obecný soud dítěte, není-li ho možné určit, obecný soud matky
  - účastenství vymezeno § 420: žen, která porodila, otec domnělý a dítě
  - určení souhlasným prohlášením rodičů
  - řízení o určení a popření (lhůta nyní je šest měsíců a šest let a lze prominout zmeškání soudně vyžaduje-li to zájem dítěte a veřejný pořádek dle § 425 odst. 1 z. ř. s.)
  - určení a popření mateřství (v těchto řízeních má být zjištěno, zda konkrétní žena porodila či neprodila v konkrétní den dítě totožné s dítětem, o které se v řízení jedná. Podstatou řízení tedy není zjištění genetické příbuznosti ženy a dítěte, byť i takové zjištění může mít pro předmět řízení význam)

Příklad rozhodnutí o určení otcovství

I.

Určuje se, že žalobce Filip Dlouhý, narozený dne 1. 8. 1975 syn otce Filipa Dlouhého narozeného 1. 9. 1948 a matky Naděždy Dlouhé, rozené Malé, narozené 1. 7. 1950 je otcem nezletilého Daniela Krátkého, narozeného dne 21. 7. 2023 z matky žalované Drahomíry Krátké, rozené Trpaslíkové, narozené 12. 8. 1980.

II.

Nezletilý Daniel Krátký, narozený dne 21. 7. 2023 se svěřuje do péče žalované - matky.

III.

Žalobce – otec je povinen přispívat na výživu nezletilého částkou 6000 Kč měsíčně k rukám matky vždy do každého 15. dne v kalendářním měsíci předem.

Nedoplatek za období od 21. 7. 2023 do 1. 12. 2023 ve výši 35 200 Kč je povinen žalobce – otec zaplatit k rukám žalované – matky do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

4. Řízení o osvojení

- Místní příslušnost dle toho, kdo má být osvojen (osvojení do ciziny pak Městský soud v Brně)
Řízení je návrhové a okruh účastníků je vymezen zákonem, v podstatě osvojenec a osvojitel (mimo část řízení o to, zda je třeba souhlas rodičů k osvojení) a rodiče mimo případy, kdy je vylučuje zákon. Manžel osvojitele, je-li třeba jeho souhlasu.

Co nám teď skloňují politici:

§ 800 odst. 1, 1 o. z. Osvojiteli se mohou stát manželé nebo jeden z manželů. Výjimečně může osvojit i jiná osoba; v tom případě soud též rozhodne o tom, že se z matriky vypouští zápis o druhém rodiči. Osvojují-li manželé, podávají návrh na osvojení společně jako společní osvojitelé.

Velmi důležité ustanovení:

§ 840 odst. 2 o. z.

Osvojení nelze zrušit po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení. To neplatí, je-li osvojení v rozporu se zákonem !!!

Činnost soudu v řízení o osvojení může mít následující podobu:

a) Soud přijímá prohlášení o udělení souhlasu k osvojení

Svou povahou pak tato činnost není rozhodováním, neboť soud o přijetí souhlasu nevydává své rozhodnutí. O souhlasu rodičů soud pouze sepisuje protokol dle § 436 odst. 1.

Protokol pak sepíše kterýkoli soud bez ohledu na případnou místní příslušnost určenou dle § 428 a také bez ohledu na to, zda bylo či nebylo zahájeno řízení o osvojení.

Nepředvolává se k sepisu pak žádných dalších osob a s rodičem či rodiči jedná pouze příslušný pracovník soudu.

Je přitom možné, aby prohlášení přijal soudce, ale i vyšší soudní úředník (s ohledem na § 11 z.č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů).

Protokol pak může vypadat následovně

Protokol

Sepsaný dne 20.2.2014 u Obvodního soudu pro Prahu 8 ve věci přijetí prohlášení rodiče o souhlasu s osvojením

Přítomni :

Mgr. ZV vyšší soudní úřednice za Obvodní soud pro Prahu 8,

TY, nar. ..., bytem ..., rodné číslo ....., totožnost zjištěna z OP .....,

otec nezletilého XY, nar. ... , což se zjišťuje z předloženého rodného listu, který se v kopii přikládá k protokolu (samozřejmě není nutno, lze nahradit například ověřením registru obyvatel či údajem v OP, je-li takto zaznamenán)

Dne 20.2.2014 se k Obvodnímu soudu pro Prahu 8 ve 12.30 dostavil TY a žádá o přijetí jeho souhlasu s osvojením jeho syna XY, nar. .... z matky MY, nar. ...

Vůči TY jako otci nezletilého XY se činí následující poučení :

Osvojením získávají osvojitelé rodičovskou odpovědnost namísto rodičů dítěte. Zaniká tak příbuzenský poměr mezi dítětem a původní rodinou včetně všech práv a povinností z toho vyplývajících. Dítě získává příjmení osvojitele nebo příjmení určené osvojiteli při uzavření jejich manželství. Osvojení přitom lze zrušit do tří let od osvojení na návrh osvojitele nebo dítěte (tedy nikoli rodiče), a pak se zaniklé příbuzenské vztahy obnovují. Osvojením zaniká rovněž vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi.

Souhlas s osvojením lze odvolat po dobu tří měsíců od okamžiku, kdy byl dán. Po třech měsících jen tehdy, pokud nebylo osvojované dítě předáno do péče osvojitele nebo pokud má být dítě vráceno dle rozhodnutí soudu do péče rodičů, neboť aby bylo se svými rodiči je v zájmu dítěte.

Souhlas se odvolává stejnou formou prohlášení vůči soudu, jako byl souhlas dán.

Souhlas lze učinit ke konkrétní osobě osvojitele nebo bez tohoto určení.

Za vhodné lze připojit i poučení o možnosti utajení :

Rodič osvojovaného dítěte může navrhnout soudu, aby utajil rodiče a jeho souhlas před osvojencem a osvojitelem.

Otec nezletilého výslovně uvádí, že poučení v plném rozsahu porozuměl.

(Lze vhodně nahradit i doručením takového poučení v písemné podobě se stvrzením doručení a připojením textu doručného poučení)

TY, nar. ...., rodné číslo ..... činí poté následující prohlášení :

Souhlasím s tím, aby byl můj syn nezletilý XY, nar. ... z matky MX, nar. ... osvojen. Tento souhlas je souhlasem s osvojením bez určení konkrétní osoby budoucího osvojitele dítěte.

(Případně může znít i takto :

Souhlasím s tím, aby byl můj syn nezletilý XY, nar. ... z matky MX, nar. ... osvojen jako osvojitelem TR, nar. ....)

Čteno hlasitě bez námitek

Skončeno a podepsáno v 13.00

TY ..... (podpis)

b) Soud rozhoduje o předání dítěte do péče před osvojením.

Hmotně-právní úpravu obsahuje ustanovení § 826-829 o. z. Soud o tomto předání rozhodne k návrhu osvojitele.

Před předáním dítěte do péče před osvojením již musí mít soud dostatečné podklady o budoucím osvojení v tom smyslu, že má

zprávy o osobnosti a zdravotním stavu osvojitele, jeho bydlení a domácnosti (obsahem spisu tedy již bude zpráva o zdravotním stavu, rejstřík trestů, případná zpráva o pověsti, zpráva o šetření OSPOD z bydliště osvojitele, případně zpráva zaměstnavatele osvojitele).

Rovněž by již měl mít soud k dispozici výpověď osvojitele o pohnutkách osvojení a jeho schopnostech pečovat o dítě, jeho etnickém, náboženském a kulturním prostředí. Případně bude mít soud i jiné důkazy o uvedených skutečnostech.

Dále bude mít soud k dispozici co nejúplnější zprávu o zdravotním stavu dítěte, jeho osobnosti a také etnickém, kulturním, sociálním a náboženském prostředí ať již ze šetření OSPOD nebo výsledku samotného dítěte.

Rovněž je dokládána zpráva o zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení vedené příslušným orgánem OSPOD dle z.č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

Před předáním dítěte do péče před osvojením soud rovněž zjistí (nejvhodněji formou výpovědi svědka) z jakého důvodu se případně druhý manžel nepřipojil k žádosti o osvojení svého manžela. Případný nepřátelský vztah takového manžela by totiž byl jistě zásadním ohrožením možné úspěšnosti osvojení. Pokud by důvodem byl například pouze stav, kdy druhý z manželů jen nemá vyvinutý k osvojovanému dítěti vztah, neboť nezná dítě po dobu jako osvojitel, případně kdy druhý manžel dlouhodobě s osvojitelem nežije, nebrání jistě ničeho ve svěřeni dítěte osvojiteli.

Péče před osvojením je pojmově péčí na náklady osvojitele. Rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče před osvojením tak nebude vůbec obsahovat výrok o výživném.

Dále péče před osvojením trvá nejméně šest měsíců, ale může trvat i déle.

Rozhoduje se usnesením:

Nezletilý XY se svěřuje do péče před osvojením XZ.

XZ je povinna o nezletilého osobně pečovat, zastupovat jej a spravovat jeho jmění v běžných záležitostech.

c) Soud rozhoduje o určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení.

Hmotně-právní úpravu zde obsahuje ustanovení § 818-821 o. z.

Rozhoduje se rozsudkem. Výrok může znít:

Určuje se, že k osvojení nezletilého XY, nar. ...., není třeba souhlasu jeho otce TY, nar. .... a matky XY, nar. ....

Soud jmenuje opatrovníkem Městskou část Praha 8, se sídlem Praha 8, Zenklova 1/35-orgán sociálně-právní ochrany dětí pro udělení souhlasu s osvojením nezletilého XY, nar. ... za jeho otce TY, nar.....

Opatrovníkovi se ukládá, aby před rozhodnutím o udělení souhlasu k osvojení zjistil všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojení nezletilého XY, nar. .... Zejména opatrovník zjistí všechny blízké příbuzné nezletilého XY a rovněž osobu, která o dítě aktuálně pečuje a zjistí, zda některá z takových osob nemá zájem o nezletilého pečovat.

d) Soud rozhoduje o návrhu rodičů, kteří dali souhlas s osvojením, na vydání dítěte.

Hmotně-právní úpravu obsahuje ustanovení § 817 odst. 2 písm. b) o. z.

Jde o případy dětí, ohledně nichž rodiče udělili souhlas s osvojením prohlášením dle § 810 nového občanského zákoníku. Později ovšem rodiče tento souhlas odvolali, když se domohli u soudu vydání dítěte do své péče

Výrok rozhodnutí, jež bude mít povahu rozsudku, by mohl znít následovně :

Nezletilý XY, nar. ... se vydává do péče matky MY, nar. ....

e) Soud rozhoduje o osvojení.

Po hmotně-právní stránce je úprava dána ustanoveními § 832-835 o. z.

Výrok rozsudku o osvojení pak může znít :

I. Nezl....., syn Renaty K..... nar. .... v Praze a otce neurčeného, se stává právní mocí tohoto rozsudku osvojencem manželů

Ivany M., nar. .... v Praze, dcery Jany K., rozené ... a Pavla T.,

a Jana M., nar.....v Praze, syna Pavly X., rozené ... a Františka X.

Příjmení nezletilého je „ Mladý“.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení.

f) Soud rozhoduje o utajení osvojení.

Hmotně-právní úprava je obsažena v ustanovení § 837-838 o. z.

- rozhodnutí o utajení osvojení a jeho okolností před původní rodinou dítěte (§ 837 odst. 1 věta první o.z.),
- rozhodnutí o utajení pokrevního rodiče a jeho souhlasu s osvojením (§ 837 odst. 1 věta druhá o. z.),
- rozhodnutí o odtajnění (§ 837 odst. 2 o. z.)

Soud pak o utajení a odtajnění rozhoduje formou usnesení.

Údaje o matce a otci nezletilého XY, nar. ... a jejich souhlasu s osvojením nezletilého jsou utajeny.

Usnesení Obvodního soudu ze dne .... sp.zn. ... se mění tak, že údaje utajené při osvojení o původní matce a otci nezletilého XO, nar. ... , nejsou tajné.

g) Soud rozhoduje o nařízení dohledu nad úspěšností osvojení.

Po hmotně-právní stránce je úprava obsažena v ustanovení § 839 o. z.

O stanovení dohledu rozhoduje soud formou rozsudku (§ 435)

Soud stanoví dohled nad osvojitelem MY a nezletilým osvojencem XY po dobu jednoho roku od právní moci tohoto rozhodnutí. Soud ukládá OSPOD Praha 8, aby ke každému poslednímu dne kalendářního měsíce stanoveného dohledu podal soudu zprávu o dohledu.

h) rozhodnutí soudu o zrušení osvojení

Nový občanský zákoník konstruuje proces osvojení odlišně od úpravy předchozí, neboť nerozeznává rozhodnutí o osvojení na nějaké druhy, ale rozhoduje se jedním výrokem o osvojení.

Platí pak, že po prvé tři roky lze osvojení zrušit dle popsáního výkladu, ale po uplynutí lhůty s osvojení stává nezrušitelným automaticky bez dalšího rozhodování, neboť již osvojení zrušit nelze (§ 840 odst. 2 o. z.). Výjimkou je pouze situace, kdy by osvojení bylo v rozporu se zákonem.

i) opětovné osvojení osvojence.

Úprava takového rozhodování je uvedena v novém občanském zákoníku pod ustanovením § 843-845 o. z.

- pokud bylo předchozí osvojení zrušeno (§ 843 písm. a) o. z.),
- novým manželem osvojitele, pokud zemře předchozí manžel osvojitele, jenž byl společným osvojitelem (§ 843 písm. b) o. z.),
- pokud zemře jediný osvojitel nebo oba společní osvojitelé (§ 843 písm. c) o. z.)

Pokud je osvojení prováděno jako **mezinárodní**, poskytne právní úpravu Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení podepsaná v Haagu dne 1. prosince 1999 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb.m.s.) a Evropská úmluva o osvojení dětí podepsaná ve Štrasburku 24. dubna 1967 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 132/2000 Sb.m.s.).

5. Péče soudu o nezletilé

Průběh soudního řízení

Co je beznávrhové soudní řízení

Velmi důležité si při vedení řízení uvědomovat, že:

§ 13 odst. 1 věta druhá z. ř. s. soud

Soud zahájí řízení bezodkladně poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení.

Po existenci takových skutečností soud nepátrá, ale zjistí je kupř. z podnětů jiných soudů, správních orgánů (srov. [§ 137 z. ř. s.](#)) či osob, nebo z vlastní rozhodovací činnosti.

Příklad

V řízení bude předloženo vyjádření, dle něhož má dítě sebevražedné sklony (vedeno o styk) a bude předložen deník nezletilého, v němž se to skutečně objeví.

Nejenom tedy, že zvážíte tuto skutečnost v řízení o styk, ale pokud současně zjistíte, že dítě nechodí k žádnému odborníkovi (od něhož samozřejmě byste jinak chtěli zprávu) velmi vážně se zamyslete nad zahájením řízení o výchovném opatření rodičům, kteří takové alarmující skutečnosti nedbají.

Typy beznávrhových řízení

K beznávrhovým řízením mimo řízení ve věci péče o nezletilé řadíme ze shora popsaných typů řízení rodinněprávních pouze řízení o popření otcovství dle § 419 z. ř. s., kdy popření vyžaduje zřejmý zájem dítěte a bylo před tím otcovství určeno souhlasně.

Obecně řadíme řízení o péči o nezletilé k řízením tzv. beznávrhovým, ale je třeba mít na paměti, že to neplatí absolutně.

Beznávrhová řízení o péči o nezletilé jsou řízení:

- a) jména a příjmení nezletilého dítěte,
- b) péče o nezletilé dítě,
- c) výživy nezletilého dítěte,
- d) styku s nezletilým dítětem,
- e) rodičovské odpovědnosti,
- f) poručenství,
- g) opatrovnictví nezletilého dítěte,
- h) předání nezletilého dítěte,
- i) navrácení nezletilého dítěte,
- k) souhlasu s nakládáním se jměním nezletilého dítěte,
- m) ústavní výchovy nezletilého dítěte a jiných výchovných opatření,
- n) pěstounské péče,
- o) určení data narození nezletilého dítěte,

Ale pouze na návrh zákonného zástupce může být zahájeno řízení

- j) pro nezletilé dítě významných, na nichž se rodiče nemohou dohodnout,
- l) zastupování nezletilého dítěte,
a jen na návrh zákonného zástupce a nezletilého
- p) přiznání svéprávnosti nezletilému dítěti,
- q) přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti.

Pozor řízení o osvojení je řízením návrhovým

Je třeba věnovat pozornost správnému vedení řízení beznávrhového, přestože má soud poměrně velký prostor pro svou aktivitu, ale nemůže jednat bez dodržení pravidel. V první řadě nelze vydat rozhodnutí v řízení, které nebylo řádně zahájeno a v každém stádiu je třeba spis

kontrolovat. Zvláště v řízení péče o nezletilé může být soudní spis často nepřehledný a mohou se prolínat různé typy řízení.

Vždy je třeba rozlišovat, co je pouhým podnětem a co skutečně návrhem.

Oznamovatel se nestává účastníkem řízení, navrhovatel jím je.

Případnou nejasnost soud odstraní výzvou k upřesnění podání (R 3/79), to je v překladu usnesení podle § 43 odst. 1, 2 o. s. ř.

Pokud soud z nějakého důvodu řízení nezahájí, učiní ve spise úřední záznam, proč konkrétně k postupu podle ustanovení § 13 odst. 1,2 nenalezl důvod. Rozumí se samo sebou, že o takovém výsledku oznamovatele vhodnou formou vyrozumí.

Nedostatek zahájení nelze zhojit a odvolacímu soudu nezbude než jakékoli rozhodnutí zrušit.

Například rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 1. 1968 sp. zn. 6 Co 764/67

Jestliže nebyl podán návrh na zahájení řízení o zbavení rodiče rodičovských práv k nezletilému dítěti a jestliže soud nevydal usnesení, jímž se řízení o zbavení rodiče rodičovských práv k nezletilému dítěti zahajuje bez návrhu (srov. § 81 odst. 2 o. s. ř.), brání provedení tohoto řízení nedostatek jedné z procesních podmínek, mezi něž patří i existence návrhu na zahájení řízení, popř. usnesení o tom, že se řízení zahajuje bez návrhu.

Případ, kdy předmětem byla ústavní výchova a státní zastupitelství, které vstoupilo upozornilo, že by bylo na místě zvážit výchovné opatření rodičům případně zbavení rodičovské odpovědnosti. Soud prvního stupně pak skutečně o zbavení rodičovské odpovědnosti rozhodl, ale správný postup je zde takový:

Na soudu prvního stupně bude tedy, aby vyzval státního zástupce, zda v naznačeném směru činí výslovný návrh. Neučiní-li tak, zváží soud, zda zahájí zákonem předpokládaným způsobem řízení bez návrhu jinak musí řízení zastavit.

Nález Ústavního soudu ze dne sp. zn.

Podle [čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte](#) musí být předním hlediskem nejlepší zájem dítěte při jakékoli činnosti týkající se dětí, tedy i v soudním řízení, ve kterém se rozhoduje o změně výchovného prostředí dítěte a jeho svěřením do výlučné péče jednoho z rodičů. Soud, který hodlá změnit zásadním způsobem dosavadní uspořádání péče o dítě, musí proto dát dostatečný procesní prostor účastníkům řízení, aby se k takové možnosti vyjádřili (nález ze dne 28. 7. 2020 sp. zn. [IV. ÚS 1328/20](#)).

Řízení o úpravě poměrů k dítěti je třeba chápat komplexně v tom smyslu, že zahrnuje jak rozhodnutí o péči, tak i o styku, neboť tato dvě rozhodnutí spolu velmi úzce souvisejí, a proto je povinností obecných soudů rozhodnout při takové zásadní změně uspořádání péče o dítě rovněž o úpravě styku druhého rodiče s dítětem i bez výslovného návrhu, tedy aniž by musel neúspěšný rodič iniciovat nové řízení v této věci. Postupem krajského soudu, který k odvolání

matky změnil rozsudek okresního soudu o střídané péči obou rodičů, a nezletilého svěřil do výlučné péče matky a přitom neupravil styk otce s nezletilým, došlo k porušení práv otce a nezletilého podle čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právy nezletilého podle čl. 3 odst. 1, čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

Speciality řízení, jež lze zahájit i bez návrhu:

- 1) **Samozřejmě soud může zahájit řízení i sám usnesením**, které se doručuje do vlastních rukou a odvolání proti němu není přípustné.

Řízení je zahájeno již dnem vydání usnesení o zahájení řízení, nikoliv až kupř. jeho doručením účastníkům.

V těchto typech řízení se jde dokonce tak daleko, že zahájeno může být řízení také návrhem učiněným ústně do protokolu (§ 14 z. ř. s. – je možné také v řízeních o osvojení, určení a popření rodičovství, o povolení uzavřít manželství, ochrana proti domácímu násilí)

- 2) **Soud není vázán návrhem** (§ 26 z. ř. s.) klasickým případem je výživné nezletilého dítěte, kde soud absolutně není vázán ohledně výše ani výše nedoplatku výživného návrhem ani rodičů ani opatrovníka a rozhodne tak vždy jen na základě svých závěrů

Poznámka: pozor ale, aby to o čem potřebujete rozhodnout, bylo nějakým způsobem zahájeno. Například chcete stanovit dohled a řízení je zahájeno o péči, pak zahájit také dohled a dojet řízení do konce.

- 3) Je také na soudu, aby hlídal **okruh účastníků** a zahájil vždy se všemi, o jejichž právech nebo povinnostech má být jednáno nebo ten, jehož za účastníka zákon označuje a je dále v řízení a soudu, aby přibral, případně účast ukončil dle § 7 odst. 1, 2 z. ř. s.

Například je-li určeno otcovství v průběhu řízení o ústavní péči, je nutné jednat s otcem, vydat rozhodnutí o přibrání a doručit mu návrh/usnesení o zahájení a dosud vydaná rozhodnutí.

(po 1. 1. 2014 již není přípustný dříve akceptovaný přístup, že soud započal jednat s osobou pouze fakticky a stejným způsobem účast ukončil).

Pozor do usnesení o přibrání účastníka není přípustné odvolání, ale do usnesení o ukončení účasti odvolání přípustné je, neboť není přípustnost odvolání vyloučena zákonem, jako je tomu u přibrání.

Poznámka ke zvláštnímu okruhu účastníků v řízení o omezení svéprávnosti rodiče:

Podle § 865 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), rozhodne-li soud o omezení svéprávnosti rodiče, rozhodne zároveň o jeho rodičovské odpovědnosti.

Účastníky řízení pak jsou také nezletilé děti takové osoby (samozřejmě řádně zastoupené kolizním opatrovníkem podle § 469 odst. 1 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen z. ř. s. a druhý rodič dětí.

Prováděcím je ustanovení § 468a z. ř. s. a ten dává jednoznačný návod pro postup:

fakticky v každém řízení o omezení svéprávnosti **důsledně činit CRO** také na děti a zjistíte-li, že posuzovaná osoba má nezletilé děti, postupovat dále v souladu s § 468a z. ř. s.

a vydat **usnesení o zahájení řízení ve věci rodičovské odpovědnosti** (účastníkem bude dítě i druhý rodič) a spojit takto zahájené řízení s již zahájeným řízením o omezení svéprávnosti. Nutné je také jmenovat opatrovníka nezletilému dítěti.

V rozsudku to bude vypadat jako další odstavec například takto:

svéprávnost posuzované Andrey Pampeliškové, narozené 28. 3. 1986

dále v oblasti rodičovské odpovědnosti omezuje tak, že

- posuzovaná není způsobilá nakládat s majetkem dítěte, jehož cena přesahuje 6000 Kč a uzavírat za dítě smlouvy s plněním v hodnotě nad 6000 Kč měsíčně nebo s celkovým plněním v ceně nad 6000 Kč
- posuzovaná není způsobilá rozhodovat o zásazích do zdravotního stavu nezletilého
- posuzovaná není způsobilá jednat ve věcech souvisejících s uplatňováním nároků v oblasti sociálního zabezpečení, dávek státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi.

Posuzované se zachovává v plném rozsahu právo osobního styku s dítětem a právo péče o dítě.

4) Soud může i bez návrhu nařídit **předběžné opatření**.

5) Jestliže bude v těchto typech řízení učiněno zpětvzetí, je nutné zvážit **účinnosti zpětvzetí návrhu**.

Musíme se zabývat otázkou, zda nejsou splněny podmínky pro zahájení řízení i bez návrhu. Pokud by podmínky pro zahájení řízení usnesením soudu splněny byly, rozhodl by soud o neúčinnosti zpětvzetí podle § 15 a po právní moci tohoto rozhodnutí by pokračoval v řízení.

Vyslovení neúčinnosti zpětvzetí je v tomto případě motivováno hlediskem hospodárnosti, neboť se jím jenom předchází tomu, aby řízení o určité záležitosti bylo zastaveno, a nato hned opětovně usnesením soudu zahájeno.

K tomu R 57/98: „Jestliže má soud povinnost zahájit řízení a ve věci jednat a rozhodnout bez ohledu na vůli subjektu, jenž bude v řízení vystupovat jako jeho účastník, nemůže být úsilí soudu ve svém výsledku zmařeno jen proto, že onen účastník zahájení řízení z úřední povinnosti předešel tím, že návrh na zahájení řízení podal sám.

- 6) Dále platí, že pokud bylo řízení skutečně soudem zahájeno (pozor neplatí pro řízení jinak beznávrhové zahájené ovšem návrhem některého účastníka) a **odpadne-li důvod pro jeho vedení, soud řízení skončí zastavením (bude-li zahájeno návrhem, musí být návrh zamítnut).**

Například člověk umístěný ve zdravotním ústavu byl v průběhu detenčního řízení propuštěn nebo dal dodatečně písemný souhlas se svým umístěním nebo zdravotní stav posuzovaného se v řízení o svéprávnosti natolik zlepšil, že není nutno jej omezit ve svéprávnosti, ani přijmout jiné mírnější opatření

- 7) Jednoduché rozhodnutí o nákladech řízení - § 23 z. ř. s. obecně žádný z účastníků, mimo zvláštní případy, kdy přiznání náhrady odůvodňují okolnosti případu.

8) Účast státního zastupitelství

Je projevem veřejného zájmu na některých typech řízení.

Státní zastupitelství se může účastnit nesporného řízení ve dvou různých formách. Buď samo svým návrhem zahájení řízení vyvolá, nebo může do řízení zahájeného návrhem někoho jiného či usnesením soudu vstoupit.

§ 8 z. ř. s.

Státní zastupitelství je obecně oprávněno podat návrh na zahájení řízení:

- ve věcech péče soudu o nezletilé. Nikoliv však ve všech řízeních ve věcech péče soudu o nezletilé, ale pouze tehdy, jde-li v něm o uložení **zvláštního opatření při výchově dítěte, o ústavní výchovu, o určení data narození, nebo o pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu;**
- ve věcech ochrany proti domácímu násilí;
- o svéprávnosti;
- o prohlášení za mrtvého;
- ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech.

A dále je oprávněno vstoupit také do řízení:

- **část** řízení o osvojení, v níž je rozhodováno, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení;
- věci ochrany proti domácímu násilí,
- věci svéprávnosti,
- umoření listin a některých otázkách týkajících se právnických osob.

Vždy důsledně sledovat doručování, neboť zahájí-li státní zastupitelství řízení nebo do něj vstoupí, pak má právo odvolání do všech vydaných rozhodnutí, do nichž je odvolání přípustné. Skutečnost, že nebylo řádně jednáno a doručováno s OSZ nelze v odvolacím řízení napravit.

- 9) Nekoná se přípravné jednání (lze pouze konat jin soudní rok), nelze vydat zmeškání, uznání ani PR. Není koncentrace, a to ani v řízení odvolacím.
- 10) **Dokazování je ovládáno zásadou vyšetřovací** – důležité pro vedení spisu, neboť v tomto typu řízení skutečně vyhledáváme a aktivně shromažďujeme důkazy tak, abychom plně chránily zájem dětí
- 11) Nevyžaduje se souhlas účastníka s jeho výpovědí před soudem.
- 12) Rovněž v **odvolacím řízení** zásadně mohou být uváděny nové skutečnosti a uplatňovány nové důkazy a navíc v beznávrhových věcech není odvolací soud vázán odvolacími mezemi, v nichž se odvolatel domáhá přezkumu

§ 28 odst. 2 z. ř. s.

Bylo-li řízení možné zahájit i bez návrhu, odvolací soud není vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí.

Platí § 28 odst. 3 z. ř. s. **rozhodnutí lze přezkoumat i tehdy, pokud nebyl v odvolání ani přes výzvu odvolací důvod uplatněn.**

Důvodová zpráva k zákonu zdůrazňuje, že nově se zavádí povinnost soudu přezkoumat rozhodnutí i v případě, že v odvolání absentují jakékoliv odvolací důvody. Zákonodárce dal prostřednictvím této regulace jasně najevo, že zvláštní řízení soudní jsou zastřešena veřejným zájmem, a zároveň tím zvýraznil roli soudu jakožto paternalistického orgánu, který je v maximální možné míře povinen poskytovat ochranu právům a právem chráněným zájmům, a to i tam, kde odvolatel neuvádí, v čem spatřuje nesprávnost prvoinstančního rozhodnutí.

V odvolání musí odvolatel zcela konkrétně uvést, v čem spatřuje nesprávnost rozhodnutí, které svým odvoláním napadá (odvolací důvod); viz § 205 odst. 1 o. s. ř. Není-li odvolací důvod dostatečně konkretizován, popř. postrádá-li jej odvolání úplně, jde o vadu podání, kterou bude soud odstraňovat postupem podle § 43 o. s. ř. Neodstranění tohoto nedostatku však podle § 28 odst. 3 z. ř. s. nemůže vést k odmítnutí odvolání; odvolací soud je totiž povinen přezkoumat prvostupňové rozhodnutí i v případě, že v odvolání ani přes výzvu k odstranění vad odvolání nebyl žádný odvolací důvod uveden. Na rozdíl od možnosti překročení rozsahu, který předchází odstavce spojuje jenom s řízeními, která lze zahájit bez návrhu, platí povinnost přezkumu prvostupňového rozhodnutí i bez uvedení odvolacích důvodů obecně pro všechna nesporná řízení upravená z. č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. Rozdílný přístup patrně souvisí s bagatelizací přístupu zákonodárce k odvolacím důvodům: nejen v nesporném řízení, ale dokonce i ve sporných záležitostech lze podle § 212a odst. 1 o. s. ř. přezkoumat prvoinstanční rozhodnutí z důvodů, které nebyly v odvolání uplatněny.

Rozdíl je tak pouze v tom, že ve sporných záležitostech musí odvolání alespoň nějaký odvolací důvod obsahovat (§ 212a odst. 2 o. s. ř.), byť může jít o důvod naprosto neúspěšný, zatímco odvolání v nesporných věcech může být zcela blanketní.

- 13) Soud může vyslovit **předběžnou vykonatelnost** rozsudku § 27a z. ř. s., a to ve výroku rozsudku

jestliže by jinak účastníku hrozilo nebezpečí těžko nahraditelné nebo značné újmy a jestliže řízení bylo možno zahájit i bez návrhu.

Příklad

II.

Rozsudek je ve výrocích II., III. předběžně vykonatelný.

Insolvenční řízení

Upadne-li povinná osoba k placení výživného do insolvenčního řízení, nemělo by to mít vliv na řízení, na nějž jsme jinak v civilním řízení zvyklí. Podle § 169 odst. 1 písm. e) Insolvenčního zákona jsou pohledávky na výživném

pohledávkami postavenými naroveň pohledávkám za podstatou.

Neuplatňují se tedy přihláškou a tak zahájení ani dokonce prohlášení úpadku v insolvenčním řízení nebrání průběhu řízení o výživném nezletilých dětí a tato řízení se nepřerušují (a to ani když dítě v průběhu řízení zletí dle § 477 z. ř. s.).

Dle převažujících názorů se ani správce nestává novým účastníkem řízení i když zde se objevují i jiné názory.

Poznámka: Jestliže by do úpadku propadl rodič, k jehož rukám je výživné hrazeno a část výživného by byla úspory, bude nutné automaticky zahájit řízení o opatrovníkovi pro správu majetku dítěte § 901 o. z.

Řízení ve věcech péče o nezletilé

1. Obecné poznámky

Co je řízení péče o nezletilé:

Co je řízením ve věci péče soudu o nezletilého ustanovení § 466 z. ř. s. obsahuje **demonstrativní výčet**, jde zejména o řízení:

- a) jména a příjmení nezletilého dítěte,
- b) péče o nezletilé dítě,
- c) výživy nezletilého dítěte,
- d) styku s nezletilým dítětem,
- e) rodičovské odpovědnosti,
- f) poručenství,
- g) opatrovnictví nezletilého dítěte,

- h) předání nezletilého dítěte,
- i) navrácení nezletilého dítěte,
- j) pro nezletilé dítě významných, na nichž se rodiče nemohou dohodnout,
- k) souhlasu s nakládáním se jměním nezletilého dítěte,
- l) zastupování nezletilého dítěte,
- m) ústavní výchovy nezletilého dítěte a jiných výchovných opatření,
- n) pěstounské péče,
- o) určení data narození nezletilého dítěte,
- p) přiznání svéprávnosti nezletilému dítěti,
- q) přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti.

Pozor řízení o osvojení není řízením ve věcech péče o nezletilé, má vlastní speciální úpravu v ustanoveních § 427-451 z. ř. s. a neuplatní se tak zvláštní úprava přijatá pro řízení ve věci péče o nezletilé.

Stanoveným cílem státu je tedy dosažení co největšího reálně možného blaha dítěte. Blaho je jistě pojem obtížně definovatelný. **Nejde v žádném případě jen o blaho ve smyslu materiálním. Musí být posuzováno z mnohem širšího hlediska, v souvislosti s právem na vlastní totožnost, s právem na péči obou rodičů, s právem na rodinný život, s právem vyjádřit se ke své věci (čl. 7, 8, 12 Úmluvy o právech dítěte).**

Vytčenému cíli odpovídají specifika řízení.

Speciální je *místní příslušnost* a možnost její změny, a to i v průběhu řízení (srov. § 4, 5 a 467).

Zvláštním způsobem jsou upravena *předběžná opatření* (srov. § 12, 452 - 465 z. ř. s.).

Specifický je okruh účastníků (srov. § 6 – 7 z. ř. s.) a jejich zástupců (§ 469 z. ř. s.). Účastníkem řízení je zásadně vždy *navrhovatel a nezletilý*. Okruh dalších účastníků vyplývá z toho, zda se v řízení jedná také o jejich právech a povinnostech (srov. § 7 odst. 1, 2 zákona o zvláštních řízeních soudních).

Při změně poměrů má možnost sladit zájem nezletilého s novou realitou cestou změny příslušného rozhodnutí (§ 475 odst. 1, 2).

Dokazování podstatně modifikuje *vyšetřovací zásada* (srov. § 21), což ovšem neznamená, že by byla *zásada projednací* zcela potlačena (srov. § 100 odst. 1, § 114a o.s.ř.). Možnost *výslechu účastníků* není omezena (srov. § 22).

Soud je povinen zajistit nezletilému *participační právo* (srov. § 20 odst. 4).

V průběhu řízení má soud právo nařídít účast na mimosoudním smírčím nebo *mediačním jednání* či dokonce na *rodinné terapii* nebo nařídít setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie (srov. § 474 odst. 1 z. ř. s.).

Ideální výrok

Soud nařizuje matce a otci nezletilých Ondřeje narozeného ... a Samuela narozeného ....., aby se po dobu tří měsíců účastnili na rodinné terapii v Centru rodinné terapie Motol tak, že první terapie se zúčastní dne .... v hod..... a dále se otec a matka nezletilých budou účastnit dalších terapií dle určení uvedeného centra.

Soud nemá možnost omezit procesní aktivitu účastníků *koncentrací*, nesmí rozhodnout na základě *uznání* nebo *zmeškání*, nemůže učinit *kvalifikovanou výzvu*, nekoná přípravné jednání a nesmí rozhodovat bez jednání (srov. § 17, 19, 20 odst. 2, 3, 25 odst. 2). Povahou věci je vyloučena možnost skončit řízení *smírem* ve vlastním slova smyslu (srov. § 99 odst. 1 z.č. 99/1963 Sb. občanského soudního řádu).

Zájem státu na dosažení vytčeného cíle se projevuje také ve sféře *soudních poplatků* a v otázce *nákladů řízení* (srov. § 23 zákona o zvláštních řízeních soudních a § 11 odst. 1 písm. a/ zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích). Stát činí soudní řízení ve věcech péče o nezletilé ze zákona co nejvíce přístupné a nenákladné.

Specificky je upraveno *řízení o výkon rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé* (srov. § 497 - 513).

Zvlášť významná je v řízení role a postavení *orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)*. Sociálně-právní ochranu dětí upravuje zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který byl s účinností od 1. 1. 2013 významně novelizován zákonem č. 401/2012 Sb. Podle § 1 zákona se jí rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Za tím účelem jsou zřízeny orgány sociálně-právní ochrany dětí, jimiž podle § 3 zák. č. 359/1999 Sb., jsou:

- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) se sídlem v Brně,
- krajské úřady,
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- obecní úřady a újezdní úřady,
- ministerstvo,
- Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu.

Sociálně-právní ochranu dětí dále zajišťují obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem této ochrany pověřeny.

OSPOD v samotném řízení působí zpravidla v roli procesního zástupce nezletilého, tzv. *kolizního opatrovníka* (§ 17 zák. č. 359/1999 Sb. a § 469 odst. 1,2 zákona o zvláštních řízeních soudních). Může být ovšem také v postavení *navrhovatele* (§ 14 zák. č. 359/1999 Sb.). Není-li jiná vhodná osoba, může být soudem ustanoven *poručníkem* nezletilého (§ 17 zák. č. 359/1999 Sb.). OSPOD je na prvním místě mezi subjekty, které mají povinnost poskytnout v řízení a mimo ně soudu *součinnost* dle § 474 odst. 3, speciálně pak v řízení o pěstounské péči (§ 19a – 26 zák. č. 359/1999 Sb.)

Vzhledem k omezení možnosti podat dovolání (srov. § 30 odst. 1) tvoří větší část judikatury rozhodnutí krajských soudů, řešeny jsou ovšem zpravidla právě otázky hmotněprávní, z procesních pak výjimečná a elementární pochybení, ke kterým by docházet nemělo, případně otázky, které mohou být po dílčích novelách po určitý čas sporné.

Sjednocující výklad podává ve svých stanoviscích Nejvyšší soud – např. stanovisko ze dne 23. 2. 1975, sp. zn. Cpfj 117/1975 (účastníci soudního řízení ve věcech pěstounské péče), stanovisko ze dne 3. 1. 1976, sp. zn. Cpj 41/1976 (k omezení a zbavení rodičovských práv), stanovisko ze dne 10. 10. 1978, sp. zn. Cpj 33/1978 (k rozhodování soudů o výchově dětí), stanovisko ze dne 10. 5. 1981, sp. zn. Cpj 228/1981 (k řízení ve věcech práva rodinného před soudy prvního stupně), stanovisko ze dne 13. 12. 1989, sp. zn. Cpjf 85/1989 (k rozhodování soudů o rozvodu manželství a úpravě výchovy a výživy dětí).

Podmínky řízení zejména ve věcech péče o nezletilé

1. Návrh na zahájení řízení

Rozhodně dbát, aby pro příslušné řízení bylo řádně zahájeno.

Pracujeme buď s usnesením o zahájení řízení, nebo s návrhem.

1. Věcná příslušnost

Rozhodují okresní soudy.

2. Místní příslušnost

Obecná místní příslušnost je v řízeních zvláštních vyloučena, nepoužije se ani výlučná v § 88 o. s. ř.

V řízeních zvláštních bude třeba postupovat jednoduše tak, že si ověříte ustanovení úprav jednotlivých typů řízení upravených v z. ř. s., kde jsou téměř všude speciální ustanovení o místní příslušnosti.

I zde samozřejmě platí, že místní příslušnost soud zkoumá podle okolností, které tu byly v době jeho zahájení ([§ 11 odst. 1 o. s. ř.](#))!!!

A rovněž pokud soud, jemuž byla věc postoupena, s postoupením nesouhlasí, předloží tuto otázku k rozhodnutí svému nadřízenému soudu.

§ 4 z. ř. s.

(1) Pro řízení je příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) **Obecným soudem nezletilého účastníka, který není plně svéprávný (dále jen „nezletilý“), je soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště.**

Obecný soud nezletilého podle § 4 odst. 2 z. ř. s. bude rozhodný v řízeních:

-ve věcech péče soudu o nezletilé ([§ 467 odst. 1 z. ř. s.](#))

- o výkon rozhodnutí o péči o nezletilé děti ([§ 500 odst. 1 z. ř. s.](#))
- o výkon rozhodnutí ve věcech výživného pro nezletilé dítě ([§ 511 z. ř. s.](#)).

Bydlištěm se podle ustáleného výkladu obecně rozumí místo, ve kterém se účastník zdržuje s úmyslem zdržovat se tam trvale. V případě nezletilého není rozhodující jeho vůle, ale vůle rodičů, popř. bydliště může být dáno rozhodnutím soudu nebo jinými rozhodujícími skutečnostmi.

I zde však musí být zřejmé, že se nezletilý má na takovém místě zdržovat **trvale**.

Jeho bydlištěm proto nemůže být místo, na němž nezletilý pobývá v důsledku opatření **dočasného rázu**; za taková dočasná opatření se považuje např. odevzdání dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo jeho umístění v zařízení kolektivní péče, leda bylo spojeno s jasně projeveným úmyslem rodičů neplnit rodičovské povinnosti (R 63/70, R 69/67, NS PIS 5/66 - Sborník I., s. 54); totéž platí pro jeho umístění ve výchovném zařízení

K posledně uvedenému - stanovisko kolegia NS ze dne 10. 10. 1978 Cpj 33/78 k rozhodování soudu o výchově dětí - *umístění nezletilého ve výchovném zařízení nelze považovat samo o sobě za změnu jeho bydliště, které by zakládalo změnu příslušnosti soudu.*

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31.8.2011, sp. zn. 19 Co 387/2011: „*Jinou rozhodující skutečností určující místní příslušnost soudu ve věcech péče o nezletilé (§ 176 a násl., [§ 88 písm. c/ o. s. ř.](#)) se rozumí např. případ, kdy otec vykázal matku nezl. dítěte i s dítětem z domu a tím je donutil k přestěhování do místa, kde si matka opatřila společné bydlení s dítětem. Neopustila tedy společné bydliště bez vědomí otce, nýbrž nastala jiná rozhodující skutečnost.*“

Obecně známé a ustálené pravidlo je:

Nelze brát za bydliště nezletilého dítěte místo, kam se jeden z rodičů odstěhoval s dítětem bez (výslovné nebo alespoň konkludentní) dohody s druhým rodičem

Prastaré stanovisko pléna NS ze dne 30. 5. 1966 sp. zn. PIS 5/66:

Nezletilý má v obvodu soudu své bydliště na základě dohody rodičů nebo na základě rozhodnutí soudu či zda tu jsou jiné rozhodující skutečnosti). Soud nemůže být považován za příslušný jen proto, že do jejich obvodu se přestěhovala matka s nezletilým i bez dohody obou rodičů dítěte. Nelze sice výjimečně vyloučit, že k dohodě rodičů o bydlišti nezletilého dítěte může dojít i jinak než výslovným projevem vůle. Tak tomu bude ovšem jen tehdy, jestliže z okolností případu a z chování rodičů je souhlas se změnou bydliště dítěte zcela nepochybný.

Nicméně dohoda rodičů o bydlišti nezletilého může mít různé podoby. Zpravidla je konkludentní a tak či onak vyplývá ze vztahů rodičů samotných.

Může dojít k situaci, kdy od neohlášeného odstěhování rodiče s dítětem do obvodu působnosti jiného soudu uplyne do podání návrhu relativně delší doba několika měsíců. V zásadě i tady platí, že místně příslušným zůstane soud dle bydliště nezletilého, na kterém se rodiče dohodli naposledy, i kdyby to byl soud na druhém konci státu. Tak tomu je v případě, kdy rodič o tom,

kde se dítě s druhým rodičem nově nachází, vůbec nevěděl a vědět nemohl (např. k odstěhování dojde v době, kdy je ve vazbě, dlouhodobě pobývá v cizině, ve zdravotnickém zařízení). Také v případě, kdy od počátku projevuje aktivní nesouhlas s odstěhováním nezletilého, aniž by přitom zatím sám zatím podával návrh na úpravu výchovy a výživy (např. žádá o pomoc a součinnost OSPOD, aktivně přiměřenou formou vyzývá k návratu a k obnovení soužití).

Z této zásady jsou ale výjimky. Tak se např. bez dohody odstěhuje matka s dítětem od otce závislého na návykových látkách. Otec je následně matkou informován o novém bydlišti, vyzván k poskytování výživného, k nápravě svého chování, případně je mu nabídnut i kontakt s dítětem za určitých podmínek. Otec k výzvám ovšem zůstane netečný, matce po roce dojde trpělivost a v novém místě podá návrh na úpravu výchovy a výživy. V takovém případě nutno mít zřejmě za to, že odstěhování a nové bydliště otec mlčky akceptoval. Soud místní nepříslušnost nevysloví, případnou námitku zamítne.

K mlčenlivé dodatečné akceptaci nového bydliště může dojít i tehdy, kdy naopak rozestěhování rodiče po určité době začnou ohledně nezletilého aktivně spolupracovat i bez podání návrhu velmi úzce, aniž by ovšem obnovili soužití. Osamocený rodič nijak proti odstěhování neprotestuje nebo od protestů upustí, plní přiměřeně a dobrovolně vyživovací povinnost, dítě navštěvuje, nečiní žádné aktivní kroky k jeho převedení do bydliště původního, dítě naopak po případné návštěvě u sebe vždy předá zpět, souhlasí, s docházkou do školy v novém místě apod. Je-li posléze návrh na úpravu podán u soudu v novém příslušného dle nového bydliště, je třeba to brát v úvahu a místní nepříslušnost vyslovit jen výjimečně.

Pokud jeden z rodičů nežije, není znám či určen anebo nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (§ 34 odst. 2, věta první, zák. o rodině). Rozhodující skutečností je potom vůle a rozhodnutí rodiče žijícího, známého, ve způsobilosti k právním úkonům nijak neomezeného.

Místně příslušný soud není vůbec znám v případech, kdy zcela chybí možnost posoudit, zda bylo resp. mohlo být bydliště nezletilého založeno dohodou rodičů nebo na základě jiných rozhodujících skutečností.

Půjde o případy nalezců, dětí odložených do babyboxů apod.

Soud, v jehož obvodu působnosti bylo dítě nalezeno, je soudem zakročujícím až do doby, než pravomocně rozhodne o tom, které jiné osobě bude takové dítě svěřeno do výchovy, do pěstounské péče, v krajním případě do rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy nebo do svěřeni do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§ 45, 45a, 46 zák. o rodině).

Usnesení NS ze dne 19. 12. 2013 sp. zn. 30 Cdo 1510/2013 (**blízkost ano, ale dohoda rodičů**)

Pravidlo pro určení místní příslušnosti ve věcech péče o nezletilé tak má zajistit, aby o poměrech dítěte rozhodoval ten soud, který má nejlepší předpoklady pro jejich zjištění, čímž se současně naplňuje i zájem na rychlosti a hospodárnosti řízení. Stejně východisko se pak uplatňuje i pro přenesení příslušnosti, tedy aby nadále o poměrech dítěte rozhodoval soud, který k tomu má nejlepší podmínky, rozuměno zejména z hlediska blízkosti. Tím se současně realizuje i zájem dítěte, aby jeho poměry byly v řízení ovládaném vyšetřovací zásadou upraveny soudem, u něhož se předpokládá, že tak učiní s plnou znalostí věci, bezprostředně, hospodárně a v rozumné době. Zájem dítěte jednak dochází v naplnění požadavku, aby o jeho poměrech rozhodoval soud, který k tomu má nejlepší podmínky a jednak slouží jako korektiv, který i když by jinak byly dány místní souvislosti, ponechávající soudu prostor pro uvážení,

který soud věc projedná a rozhodne. (Přenesení příslušnosti tak bude bránit např. pouhá snaha jednoho z rodičů o „legalizaci“ pobytu dítěte v jiném místě (často značně vzdáleném), než je původní bydliště, vedená snahou o omezení či znemožnění styku dítěte s druhým z rodičů.)

Přenesení místní příslušnosti

Přenesení místní příslušnosti je možné pouze v těchto záležitostech upravených v [zákonu o zvláštních řízeních soudních](#):

- a) ve věcech péče soudu o nezletilé ([§ 466 a násl. z. ř. s.](#));
- b) ve věcech opatrovnictví člověka podle [§ 44 a násl. z. ř. s.](#) (u opatrovnictví právnických osob by nemělo fakticky přicházet v úvahu, neboť by nemělo jít o dlouhodobá opatření)
- c) řízení o svéprávnosti ([§ 34 a násl. z. ř. s.](#)).

(K přenesení místní příslušnosti v rejstříkovém řízení viz [§ 76 zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob](#) - změnil-li se okolnosti, podle nichž se posuzuje místní příslušnost, rejstříkový soud usnesením přenesl svou příslušnost na soud nově příslušný)

Jsou dvě kumulativní podmínky dle § 5 z. ř. s.

- 1) **změna bydliště nezletilého ([§ 4 odst. 1](#) ve spojení s [§ 467 odst. 1 z. ř. s.](#)), v řízení ve věcech opatrovnických ve změně bydliště opatrovance ([§ 44 odst. 1 z. ř. s.](#)), a v řízení o svéprávnosti ve změně bydliště posuzovaného ([§ 34 z. ř. s.](#) ve spojení s [§ 85 odst. 1 o. s. ř.](#))**
- 2) **přenesení místní příslušnosti je v zájmu nezletilého, opatrovance nebo osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje**

Při posuzování zájmu dítěte se vychází mj. z Úmluvy o právech dítěte.

Nejlepší zájem dítěte v procesním významu zahrnuje podle **R 102/12**:

rozhodovací činnost soudu, která v konkurenci často protichůdných zájmů účastníků řízení zvažuje a přední význam přiznává zjištěnému **zájmu dítěte s cílem dosáhnout pro dítě stabilní a dlouhodobé řešení.**

Určení opatrovníka

§ 61 odst. 1 z. č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

Místní příslušnost krajského úřadu, obecního úřadu obce s rozšířenou působností a obecního úřadu se řídí místem trvalého pobytu dítěte, není-li dále stanoveno jinak.

Prvek ciziny:

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem Šilingrovo náměstí 3/4, Brno.

(například usnesení Ústavního soudu ze dne 20. srpna 2019 sp. zn. IV. ÚS 2630/19)

A podjatost opatrovníka

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2003 sp. zn. 21 Cdo 1503/2003

*„Předpokladem pro výkon funkce opatrovníka účastníka občanského soudního řízení není, aby šlo o osobu **nepodjatou** vůči ostatním účastníkům řízení.“*

Opatrovník účastníka řízení je jeho zástupcem na základě rozhodnutí soudu a je povinen vykonávat procesní práva účastníka řízení a plnit jeho procesní povinnosti v souladu se zájmy jím zastupovaného účastníka řízení. Zákon nestanoví - stejně jako je tomu u zástupců účastníků řízení na základě zákona nebo plné moci - jako předpoklad pro výkon této funkce, aby opatrovník účastníka řízení byl nepodjatý vůči ostatním účastníkům. Takový požadavek by ostatně byl **absurdní**, neboť je zřejmé, že opatrovník při zastupování účastníka se za řízení může dostat a zpravidla také dostává do střetu s jinými účastníky řízení, jejichž zájmy a postoje za řízení jsou odlišné od zájmů jím zastupovaného účastníka řízení. Jestliže opatrovník účastníka řízení vystupuje za řízení "podjatě" vůči ostatním účastníkům řízení, nelze z tohoto úspěšně dovozovat, že by účastníka řízení nezastupoval řádně.

Dále nález Ústavního soudu v ze dne 23. 12. 2015 sp. zn. I. ÚS 1244/2015

orgán sociálně-právní ochrany jako kolizní opatrovník nevystupuje v občanském soudním řízení v roli orgánu, jenž by rozhodoval o právech a povinnostech, ale jako zástupce nezletilých, takže není přesné v této souvislosti hovořit o podjatosti (srov. již citované usnesení [sp. zn. III. ÚS 2427/14](#), bod 22). Podání účastníků řízení je třeba posuzovat především podle jejich obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.), sám stěžovatel přitom v odvolání ze dne 16. 10. 2014 (č. l. 38-39 spisu okresního soudu) výrazu "podjatost" neužil. Uvedl pouze, že existují pochybnosti o nestrannosti kolizního opatrovníka a o jeho schopnosti zastupovat nezletilého v souladu s jeho nejlepším zájmem. V projednávané věci tedy nebylo namíste hodnotit odvolací důvod uplatněný stěžovatelem striktně jako námitku podjatosti, jak ji upravuje § 14 a násl. občanského soudního řádu, ale šířeji jako námitky vůči správnosti usnesení okresního soudu o jmenování tohoto opatrovníka.

V projednávané věci byl Městský úřad Uherské Hradiště ustanoven podle § 892 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a § 469 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních. Toto rozhodnutí je podle § 167 odst. 2 ve spojení s § 159a odst. 1 o. s. ř. závazné, příslušnost konkrétního orgánu sociálně-právní ochrany dětí je tak závazně určena právě usnesením o jmenování opatrovníkem, nikoliv podle zákonných ustanovení upravujících místní příslušnost správních orgánů (např. podle § 61 zákona o sociálně-právní ochraně dětí či obecné úpravy správního řádu, srov. však výjimku v § 62 odst. 1 a 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). V takovém případě mohou být vnitřním postupem orgánu sociálně-právní ochrany dětí vyřešeny toliko námitky vůči jednání konkrétní zaměstnankyně či konkrétního

zaměstnance v řízení před soudem, a to například pověřením jiného zaměstnance ze strany služebně nadřízené úřední osoby (srov. již citované usnesení [sp. zn. I. ÚS 1665/13](#)).

Vliv kolizního opatrovníka na zjištění stavu před soudem a jeho možnou deformaci při hledání rovnováhy mezi zájmy obou rodičů a nezletilého nelze obecně vyloučit. Pochybnost o schopnosti kolizního opatrovníka řádně hájit zájmy opatrovance ostatně předpokládá i zákonná úprava, např. § 469 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních ukládá soudu na návrh jmenovat jiného opatrovníka, byl-li jmenován opatrovníkem nezletilého orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení. Při jmenování opatrovníka tedy soud musí postupovat tak, aby možnost kolize mezi zájmy opatrovníka a opatrovance pokud možno vůbec nevznikla a aby opatrovník byl schopen vystupovat v zájmu efektivní ochrany práv opatrovance (rozpor mezi zájmem zástupce a zastoupeného je ostatně překážkou zastoupení i z hlediska hmotného práva, srov. § 437 odst. 1 občanského zákoníku z roku 2012). Pokud by se prokázalo, že v řízení vedeném pod sp. zn. Nc 2572/2014 kolizní opatrovník nevystupuje v nejlepším zájmu dítěte, ale ve prospěch zájmů matky, nastala by ústavně nežádoucí situace jak z hlediska práv stěžovatele, tak z hlediska nezletilého (ten v projednávané věci ústavní stížnost nepodal, což však neznamená, že jeho práva krajský soud nemá mít na zřeteli). Stěžovatel by totiž byl ve svém procesním postavení znevýhodněn z hlediska rovnosti zbraní, neboť by hájil své zájmy vůči straně s podstatnou výhodou (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci A. B. proti Slovensku č. 41784/98 ze dne 4. března 2003, odst. 55). Stejně tak by nebyla řádně zabezpečena práva nezletilého, neboť by jeho zástupce nehájil jeho zájmy, jak to vyžaduje čl. 3 Úmluvy o právech dítěte a požadavek zvýšené ochrany dětí podle čl. 32 odst. 1 Listiny. Tyto případné nedostatky není možné zlehčovat odkazem na možnost soudu posoudit námítky stěžovatele při hodnocení opatrovníkem předkládaných důkazů. Ve vztahu k nezletilému i výše citované usnesení sp. zn. 21 Cdo 1503/2003 uznává, že nepochybně nastane újma na procesních právech účastníka řízení, pokud soud věc projedná a rozhodne o ní, aniž by byl účastník řízení bez procesní způsobilosti řádně zastoupen. Ve vztahu ke stěžovateli pak lze uvést, že jeho možnost předkládat důkazy zpochybňující důkazy předkládané kolizním opatrovníkem nijak nemůže napravit stav, kdy by kolizní opatrovník bez zákonem akceptovaného důvodu (zájem dítěte) vystupoval ve prospěch druhého rodiče, a tím stěžovatele vystavil podstatné procesní nevýhodě.

Zcela zvláštní jsou dvě řízení zavedená novou úpravou od 1. 1. 2014, a to řízení o přiznání svéprávnosti nezletilému dítěti (§ 37 nového občanského zákoníku) a řízení o přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo jiné obdobné výdělečné činnosti (§ 33 nového občanského zákoníku). V těchto řízeních totiž nezletilý žádného opatrovníka mít nemusí, neboť dle ustanovení zákona § 469 odst. 3 má pro tato řízení nezletilý plnou procesní způsobilost.

Názor nezletilého, participační právo

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2018 sp. zn. III. ÚS 1265/16

Názor nezletilého

Zjištění názoru nezletilého prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí či znalce je možno akceptovat u dětí nižšího věku s ohledem na jejich rozumovou a emocionální úroveň. K rozhodování soudů o výchovném uspořádání v minulosti Ústavní soud poukázal na právní domněnku v [§ 867 odst. 2 občanského zákoníku](#), dle níž se o dítěti starším **12 let** má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Současně však v bodu 25. odůvodnění nálezu ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. [I. ÚS 2482/13](#) (N 105/73 SbNU 683) zdůraznil, že považuje **dosažení dvanácti let** za nejzazší možnou hranici a uvedl, že dostatečnou rozumovou a emocionální vyspělost, kdy je už dítě schopné uceleně prezentovat bez větší újmy svůj názor před soudem, je nutné posuzovat případ od případu, přičemž většina dětí je schopna se vyjádřit ke svému budoucímu výchovnému uspořádání již po dosažení věku deseti let. Po dosažení této věkové hranice je nezbytné, nebrání-li tomu zvláště významné okolnosti, zjistit přání dítěte přímo před soudem [srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Havelka a další proti České republice ze dne 21. 6. 2007 č. 23499/06, bod 62. (kde bylo nezletilým 11, 12 a 13 let); nález ze dne 2. 11. 2010 sp. zn. [I. ÚS 2661/10](#) (N 219/59 SbNU 167), body 51. až 53. odůvodnění (kde byla nezletilá žákyně 4. třídy základní školy); či nález ze dne 26. 8. 2010 sp. zn. [III. ÚS 3007/09](#) (N 172/58 SbNU 503), kde bylo nezletilé 15 let]. V posuzované věci bylo dceři v době rozhodování okresního soudu patnáct let a sama usilovala o to, aby svůj pohled na věc mohla soudu předestřít (srov. např. její dopis na č. l. 609).

Výslech dcery před soudem tudíž nebylo možno nahradit zjištěním jejího názoru zprostředkovaně znalcem či orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Význam přání dítěte při rozhodování o charakteru péče

Nález Ústavního soudu ze dne 18. dubna 2019 sp. zn. I. ÚS 3970/18

Za předpokladu dostatečné rozumové a emocionální vyspělosti dítěte je nutné jeho přání, pokud jde o uspořádání rodinných vztahů, považovat za zásadní vodítko při komplexním posuzování jeho zájmů. Pokud soud fakticky ignoroval a bagatelizoval dlouhodobě prokazatelně vyjadřované přání dětí, nezletilé znovu nevyslechl ani dostatečně neobjasnil, proč nebylo k jejich přání přihlédnuto, nerespektoval zájem dítěte (čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte) jako prioritní hledisko, neboť nezohlednil všechny podstatné okolnosti daného případu.

Řešena střídavka, která byla označována za nefunkční a nevhodnou.

Vyčteno soudům, že bagatelizovali přání nezletilého, které bylo kontinuálně projevováno.

Navíc s tím, že dokonce kvůli možné traumatizaci dítěte postačí i stanovisko před OSPOD.

(výsledek zrušena rozhodnutí obecných soudů)

Pozor nález ze dne 19. 3. 2019 sp. zn. II. ÚS 3573/18 dokonce zjišťovat stanovisko také ve výkonu, kdy se řeší ukládání pokut – řešit s nezletilým kdo vlastně bránil styku s prarodiči

Významu participačního práva v řízení péče o nezletilé se přikládá čím dál větší význam a praxe nepochybně půjde stále dál, 5. rodinněprávní symposium i doporučení Evropského Výboru pro práva dítěte.

Není tedy otázkou zda, ale výhradně již jak.

Šetření psychiky dítěte a rozhodně poskytnutí prostoru. Doporučení odborníků a pohovory se samotnými dětmi, které zkušenost podstoupili vyústili v následující doporučení:

- nejprve zvážit okolnosti a shromáždit informace o dítěti, tedy věk, zdraví, zejména psychické i okolnosti vztahu rodičů a uspořádání poměrů dítěte
- zprávu orgánu sociálně-právní ochrany dětí s tím, že v této chvíli zvážíme, zda rozhovor s dítětem provede OSPOD nebo soud (OSPOD se samozřejmě také dá soudem doplnit)
- Provádí-li rozhovor OSPOD lze mu uložit, zda a kdy a jak má rozhovor provést, tj. například na neutrální půdě školního zařízení, nebo v domácnostech obou rodičů, případně jiné osoby atd.
- Provede-li rozhovor soud, platí, že neplatí formální pravidla, tj. nemusí být další osoba přítomná, nemusí být talár, nemusí být poučení atd.
- Je vhodné zaslat dopředu informační dopis obsahující údaje o místě a době rozhovoru, ujištění, že lze vyjádřit názor, na vše se zeptat, není třeba mít obavy.
- Odborníci doporučují dát dítěti na výběr, zda chce do místnosti pro děti (pokud je taková vůbec na soudě) nebo jednací síně, zda chce aby soudce měl či neměl talár, jak ho soudce má oslovovat (jménem a tykání).
- Pokud jde o zvukový záznam i zde se má dítěti dát na výběr, ale já mám za to, že je zvukový záznam šetrnější než zápis a že by dítě bylo zbytečně stresované.
- V případě menších dětí je možné poslat s dopisem OSPOD aby ještě dítě psychicky připravil a zejména ujistil, že se nic neděje, jedná se o rozhovor, na vše se může ptát.
- U dětí s handicapem shromáždit dostupný materiál, zjistit terapeutů, pedagogy a zvážit podmínky a způsob rozhovoru případně i s pomocí odborníka.
- Dítě pak odvede laskavě soudce od rodiče na místo rozhovoru a znovu ho mile, laskavě a pomalu ujistí, že se může na vše ptát, dá mu výběr oslovení a taláru opětovně.
- Poté zaváděcí otázky na rozmluvení a uklidnění a pak bez nátlaku a návodu rodinné uspořádání. Děti často mají překvapivě jasno včetně logických důvodů.
- Samozřejmě opatrně se zeptáme také na to, zda nebylo dítě instruováno.
- Poté ujištění, že dítě může změnit názor a stačí to soudu oznámit, opětovně že se může zeptat na co chce.

Pozor na odlišnou situaci řízení ve věcech ústavní péče a výchovných opatření, kde participační právo má význam ještě podstatnější, u větších dětí je třeba zvážit absolutní rozsah

participačního práva včetně neoblíbené účasti na jednání a dětem nad 15 lze doporučit i doručit rozhodnutí.

Nedodržení participačního práva je jednoznačně odvolací důvod.

Rozhovor není důvodem, ale určitě kritérium pro rozhodnutí soudu.

Nové rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2022 IV. ÚS 412/22

Podle zákonné úpravy takové rozhodnutí představuje krajní situaci, neboť umístění nezletilého do diagnostického ústavu znamená faktickou separaci dítěte od rodičů (byť mají právo se s nezletilým stýkat) a citelný zásah do osobního a rodinného života nezletilého. Lze říci, že umístění do diagnostického ústavu determinuje nezletilého v jeho dalším sociálním životě nevratným způsobem. Ústavní soud shledal, že krajský soud neprokazoval, co lze považovat za nejlepší zájem nezletilého, a to minimálně proto, že neprovedl ani nezjišťoval pohled nezletilého na posuzovanou věc.

Nález z 29. 8. 2023 I.ÚS 1609/23

Zjišťování názoru **nezletilého** při změně dosavadního uspořádání péče o dítě

Pokud se soud v rozporu s nejlepším zájmem dítěte ([čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte](#)) sám nezabývá zjišťováním jeho názoru ([čl. 12 Úmluvy o právech dítěte](#)) a náležitým způsobem neodůvodní, proč navzdory negativnímu postoji **nezletilého** vůči jednomu z rodičů přistoupil k zásadní změně dosavadního výchovného prostředí a přes dlouhodobou absenci jejich společného kontaktu svěřil dítě do péče tohoto rodiče, neoprávněně zasáhne do práv garantovaných [čl. 10 odst. 2](#) a [čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod](#).

Dítě s handicapem

Naprosto nejcitlivější a nejnáročnější jsou řízení s rodičovským konfliktem v případech dětí s handicapem, ať už retardací, ADHD, dysfázií nebo autismem.

Není třeba se bezhlavě vrhat automaticky do znaleckého dokazování, které může být zvláště u autistických dětí, kde naprosto schází diagnostická síť a stávající je totálně přetížená problematické.

Proto doporučuji nejdříve shromáždit materiály:

Výslech primárně pečujícího rodiče s důrazem na to, kdo pečuje o zdraví dítěte všechno lékaři i terapeuti, zda je dítě v nějakém speciálním programu, kam dochází.

Pak zprávy od všech dostupných v úvahu přicházejících lékařů s důrazem na vývoj dítěte nejméně za dobu dvou let (zejména u autistů je rozhodující právě vývoj), úroveň dítěte, jeho omezení, podoba fixace a zájem na stabilitě prostředí.

- Obvodník, psycholog, psychiatr, neurolog

Pak zpráva od školy a děti s výraznějším handicapem jsou zařazeny v tzv.

SPC – speciálně pedagogických centrech, které disponují odbornými psychology a dítě sledují dlouhodobě

Opět zpráva s důrazem na vývoj a zájem na stabilitě prostředí, ale také podoba práce s dítětem a rozvoj učení, řeči, soustředění.

Zpráva školy

Obdobně, vývoj, učení, soustředění, stabilita, práce s rodičem, komunikace dítěte, adaptabilita

Nepodceňovat zvláště u autistů terapeutů, protože je mají a tito dobře děti znají, pak také asistenty a logopedy.

Po shromáždění takového materiálu fakt zvážit, zda potřebujete ještě něco dalšího.

Typy řízení péče o nezletilé:

První skupinou jsou tak řízení označené písmenem a) ve věcech jména a příjmení nezletilého dítěte.

Soud určí jméno a příjmení nezletilého v případech rodičů,

- kteří jsou manželé a nezvolí příjmení či jméno pro své dítě dle ustanovení § 860 odst. 2 o. z.
- kdy je znám jen jeden z rodičů a dítě nemá jeho příjmení nebo tento rodič nezvolí osobní jméno dítěte dle ustanovení § 861 o. z.
- není-li znám žádný z rodičů dle ustanovení § 864 o. z.

Přitom pokud nejsou rodiče známi, soud určí jméno a příjmení nezletilého i bez návrhu.

Případy určení jména a příjmení dítěte nejsou příliš častými případy projednávanými před soudy a neobjevují se také příliš v podobě konfliktních věcí. Zpravidla jde právě o určení jména a příjmení dětí, jejichž rodiče nejsou známi. Tedy například dětí nalezených v baby boxech. Judikatura k těmto případům tedy není nijak obsáhlá.

Pokud se pak skutečně objeví věci, v nichž soud určuje jméno či příjmení dítěte za situace, kdy tyto neurčí známí rodiče, je kritériem rozhodování soudu zájem dítěte.

Příkladem výroku soudu pro řízení o jméno a příjmení dítěte může být výrok soudu pro určení jména a příjmení dítěte, jehož rodiče nejsou určeni:

Určuje se, že nezletilé dítě, narozené dne 12.1.2009 v Praze, rodné číslo 095112/2130, z neuvedených rodičů, má osobní jméno a příjmení Věra Nováková.

Od popsanych řízení je pak nutno odlišit řízení, jejichž podstatou je nikoli určení příjmení, ale změna již příjmení existujícího. Tyto typy řízení ovšem nespádají do kategorie řízení pod písmenem a) § 466, ale j), neboť soud nerozhoduje o určení příjmení, ale o významné záležitosti dítěte, na niž se rodiče nedohodli.

Druhou skupinou jsou řízení označené písmenem b), tedy věci péče o nezletilé dítě.

Do této skupiny patří řízení o svěřeni nezletilého *do výlučné péče některého z rodičů*. do jejich *společné* nebo *střídavé péče* (§ 907 odst. 1 nového občanského zákoníku). (Nový občanský zákoník od 1.1.2014 namísto dřívějšího označení výchova nyní používá označení péče). Dále sem patří řízení o svěřeni nezletilého *do péče prarodiče, zletilého sourozence* či jakékoliv jiné *další osoby* (§ 953-957 odst. 1 nového občanského zákoníku). Patří sem dle § 909 nového občanského zákoníku také řízení, kterým se stávající úprava péče zrušuje resp. mění.

Pokud jde o petit soudního rozhodnutí při svěřeni do péče jednoho z rodičů se rozhoduje ve zcela jednoduché formě, že se

Nezletilý XY svěřuje do péče matky.

Rozhodneme také o výživném a zvážíme styk

Pokud je rozhodováno o péči společné, je dle ustanovení § 907 odst. 1 nového občanského zákoníku třeba, aby rodiče s takovou úpravou poměrů nezletilého dítěte souhlasili. Výrok soudního rozhodnutí pak zní

Nezletilý XY svěřuje do společné péče matky a otce.

O výživném se nerozhoduje.

Dále může být dítě svěřeno do péče střídavé, kde je výrok soudního rozhodnutí již poněkud složitější. Je totiž nutno vymezit základní rámec pravidel stanovené střídavé péče o dítě.

Nezletilý XY se svěřuje do střídavé péče rodičů matky MY a otce TY, která bude probíhat tak, že v každém lichém kalendářním týdnu se nezletilý svěřuje do péče matky MY a v každém sudém kalendářním týdnu se nezletilý svěřuje do péče otce TY. Dnem a místem předání dítěte je každé pondělí v 16.00 hodin v místě bydliště toho rodiče, u něhož je příslušný týden dítě v péči.

Rozhoduje se o výživném obou rodičů a dělí se dle počtu doby, po kterou mají dítě u sebe.

Při svěřeni dítěte do péče další osoby je obligatorní částí výroku rozsudku vymezení rozsahu jejich práv a povinností (§ 955 nového občanského zákoníku). Standardní vymezení je prováděno asi takto:

Nezletilý XY se svěřuje do péče XZ.

XZ je povinna o nezletilého osobně pečovat, zastupovat jej a spravovat jeho jmění v běžných záležitostech a dále je oprávněna přijímat a vymáhat od rodičů výživné a oprávněna požádat o sociální dávky.

Rozhodnutí o výživném obou rodičů je spojeno.

Ráda bych zmínila nové rozhodnutí Ústavního soudu, které se týká toho, že není vždy presumována střídaná péče jako nejsprávnější a Ústavní soud zde uvádí kritéria, které tuto presumci vyvrací

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2019 sp. zn. II. ÚS 2984/19

Z dosavadní judikatury Ústavního soudu současně vyplývá, že svěření dítěte do střídané péče za situace, kdy oba rodiče naplňují výše uvedená kritéria zhruba stejnou měrou, není nutně vždy automatickým řešením, neboť obecné soudy jsou povinny vzít v potaz i další **relevantní** kritéria, pokud to specifické okolnosti projednávaného případu vyžadují, která s ohledem na povinnost respektovat a hájit nejlepší zájem nezletilého dítěte brání jeho svěření do střídané péče a tedy vyvracejí onu presumci ve prospěch střídané péče. **Jedná se například o situace, v nichž by vzhledem ke specifickému zdravotnímu či psychickému stavu dítěte střídaná péče představovala pro dítě nepřiměřenou zátěž (např. pokud je dotčené dítě emočně labilní, je vysoce fixováno pouze na jednoho z rodičů, vyžaduje speciální a intenzivnější péči a pozornost, trpí poruchou autistického spektra, atp.). Stejně tak lze uvažovat ve výjimečných případech o nesvěření dítěte do střídané péče v případech, kdy rodiče, jež jinak naplňují **relevantní** kritéria ve zhruba stejné míře, žijí ve velmi velké vzdálenosti od sebe, a to zejména v případech, kdy by tato velká vzdálenost mohla zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte či jeho rozvoj prostřednictvím mimoškolních aktivit nebo rozmělnit jeho vazby v daném sociálním prostředí.**

Nové rozhodnutí Ústavního soudu

Nález ze dne 8. 2. 2023 sp. zn. [I.ÚS 3350/22](#)

I. Při rozhodování o péči o nezletilé jsou obecné soudy povinny vyvarovat se paušálních (a v obecné rovině nevalidních) argumentů proti střídané péči jako je útlý věk dítěte, stabilita výchovného prostředí, adaptační náročnost střídání, špatná komunikace rodičů, vzdálenost bydlišť rodičů, pracovní vytíženost jednoho z rodičů, pomoc příbuzných s péčí o dítě či odmítavý postoj psychologů; bez vypořádání konkrétních okolností stojících (při totožné kompetenci obou rodičů a dobrém vztahu dítěte k nim) střídané péči na překážku obecné soudy nenaplňují ústavně zaručená práva účastníků plynoucí z čl. 36 odst. 1 ve spojení s [čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod](#).

II. Rozdíl mezi výlučnou péčí o nezletilého, s širokou úpravou styku s nepečujícím rodičem, a střídanou (byť i nestejnou) péčí (třeba i stejného časového vymezení), není jen formální, je symbolicky a psychologicky důležitý nejen pro rodiče, ale i pro dítě samotné. Obecné soudy by při naplnění všech kritérií, vycházejících z [čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod](#) a [čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte](#), měly volit model střídané (byť i nestejnou) péče, neboť jen tím je rodičům zajištěno jejich rovnocenné postavení bez pocitu většího/menšího „oprávnění“ k dítěti.

Další skupinou jsou řízení pod písmenem c), věci výživy nezletilého dítěte.

O výživě nezletilého se zpravidla rozhoduje v soudních řízeních společným rozsudkem společně s úpravou popsanou shora o péči o nezletilé děti, tedy spolu s rozhodnutím o *svěření nezletilého do péče jednoho rodiče* (§ 907 odst. 1 nového občanského zákoníku), *do péče jiné osoby* (953-957 nového občanského zákoníku), dále se o výživě rozhoduje při rozhodování o *nařízení ústavní výchovy* (§ 975 nového občanského zákoníku), dále při rozhodování o *svěření do pěstounské péče* (§ 961 odst. 1 nového občanského zákoníku). Je-li rozhodováno o zrušení některého ze zvláštních druhů výchovy, o výživném rozhodováno být může, ale také nemusí. Záleží na tom, jestli se dítě vrací do výchovy rodičů, nebo zda na zrušení stávajícího druhu zvláštní výchovy bude navazovat zvláštní druh jiný.

Samostatně se o výživě rozhoduje především při *zvýšení, snížení a zrušení vyživovací povinnosti* (§ 923 odst. 1 nového občanského zákoníku), tedy změni-li se poměry nezletilého dítěte, a to dle procesního ustanovení § 475 odst. 1. Výjimečně je možné i samostatné rozhodnutí o určení výživného, aniž by soud současně rozhodoval o péči o nezletilé dítě. Pravidlem to nebývá, neshoda o výživném je obvykle spojena s neshodou o péči o nezletilé dítě resp. s absencí společného soužití.

O výživě soud vůbec nerozhoduje v případech, že dítě svěří do *společné péče* rodičů dle § 907

Dle § 923 odst. 1 nového občanského zákoníku a dle procesního ustanovení § 475 odst. 1 soud k nové úpravě péče o nezletilé a výživy přistupuje tehdy, změni-li se poměry. Nedostatečně podložené a odůvodněné původní rozhodnutí tak může značně zkomplikovat rozhodování nové.

O výživném se rozhoduje i v případech střídavé péče (zápočet není možný a proto se stanoví protichůdné povinnosti rodičů).

O vyživovací povinnosti obou rodičů se rozhoduje při ústavní péči dle § 975 nového občanského zákoníku, kdy je výživné hrazeno k rukám zařízení, do něhož bylo dítě umístěno.

Rovněž se o vyživovací povinnosti obou rodičů rozhoduje při péči jiné osoby dle § 956 odst. 1 nového občanského zákoníku.

Pokud bylo dítě svěřeno do péče pěstounské, pak po ukončení řízení o svěření do péče dle § 958 nového občanského zákoníku, soud zahájí a provede řízení o stanovení výživného rodičů v souladu s ustanovením § 961 odst. 1 nového občanského zákoníku, když příjemcem výživného je zde příslušný úřad práce, jež poskytuje plnění pěstounům v podobě příspěvku na úhradu potřeb dítěte dle zvláštního zákona.

Nezapomínat na nedoplatek

Výrok soudního rozhodnutí pro tyto případy je pak poměrně jednoduchý v podobě, že

Otci se ukládá platit výživné nezletilému ve výši 2000,-Kč měsíčně předem vždy do každého 10. dne příslušného kalendářního měsíce k rukám matky počínaje dnem 1.9.2013.

Nedoplatek za období od 1.9.2013 do 31.12.2013 ve výši 20.000,-Kč je povinen otec uhradit nezletilému ve splátkách po 5.000,-Kč spolu s běžným výživným k rukám matky s účinností od právní moci tohoto rozsudku.

Nové rozhodnutí Městského soudu sp. zn. 14 Co 314/2022

Uložení povinnosti platit výživné osobě ve výkonu vazby nebo VTOS nemůže být po 1. 7. 2021 v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, neboť stanovení výživného není již překážkou, naopak je podmínkou, reálného zajištění potřebných prostředků na výživu dítěte jiným způsobem, a to prostřednictvím z. č. 588 /2020 (zákon o náhradním výživném).

Dále pod písmenem d) uvádí zákon věci styku s nezletilým dítětem.

Podkladem pro řízení o styku s nezletilým dítětem jsou ustanovení § 897-891 nového občanského zákoníku, pokud jde o styk dítěte s rodiči. Nový občanský zákoník ovšem výslovně umožňuje i řízení o styku s jinými příbuznými a dalšími osobami ve svém ustanovení § 927, a to pro osoby příbuzné blízce i vzdáleně a dále pro osoby dítěti společensky blízké, pokud k nim dítě má citový vztah, který není jen přechodný a pokud je zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro dítě znamenal újmu.

Soud přitom o úpravě styku s nezletilým dítětem rozhoduje pouze za splnění podmínky, že se rodiče na styku s nezletilým nedohodnou nebo vyžaduje-li to zájem na výchově dítěte a poměry v rodině (§ 891 odst. 1 nového občanského zákoníku). Za řízení o úpravu styku s dětmi se logicky považuje také řízení o omezení styku rodiče s dítětem, resp. o zbavení tohoto práva, tj. dle doslovného znění § 888 nového občanského zákoníku řízení o zákazu styku s rodičem.

Otec je oprávněn se s nezl. XY, nar. 9.12.2009 stýkat v každém lichém kalendářním týdnu v roce v době od soboty od 10hod. do neděle do 18hod..

O hlavních letních prázdninách je otec oprávněn strávit s nezl. XY jeden kalendářní týden v měsíci červenci a jeden kalendářní týden v měsíci srpnu, jejichž přesný termín oznámí matce vždy do 30.4. každého kalendářního roku.

Dále je otec oprávněn se s nezletilým stýkat každý lichý kalendářní rok o jarních prázdninách v době od pátku předcházejícího prázdninám od 18 hod. do neděle, kterou prázdniny končí do 18hod..

O velikonočních prázdninách je otec oprávněn se s nezletilým stýkat každý sudý kalendářní rok v roce v době od pátku předcházejícího Velikonočnímu pondělí od 18hod. do Velikonočního pondělí do 18hod..

O vánočních prázdninách je otec oprávněn se s nezletilým stýkat v době od 26.12. od 8hod. do 29.12. do 18hod..

Místem převzetí a předání nezletilého je místo bydliště matky (školské zařízení u rodičovských konfliktů)

Bez problémů můžete upravit také telefonický styk:

Matce a otci nezletilý se ukládá, aby vždy nejméně každou kalendářní sobotu v 17:00 hodin zajistili telefonní kontakt nezletilý s rodičem, u něhož se právě nezletilý nenachází a tento telefonní kontakt zajistí dále matka i otec nezletilý nejméně každý třetí den nepřetržitého pobytu nezletilý u druhého rodiče vždy v 17:00 hodin.

U malých dětí může výrok o styku vypadat takto

Otec je oprávněn se stýkat s nezletilou XY

- *po dobu od právní moci tohoto rozsudku do 28. 2. 2019
každé úterý od 14:30 do 18:00 hodin
a každou neděli v lichém kalendářním týdnu od 09:00 do 18:00 hodin*

s tím, že v době od 23. 12. 2018 do 27. 12. 2018 je otec oprávněn se stýkat s nezletilou Emíly dne 25. 12. 2018 od 09:00 do 18:00 hodin

- *po dobu od 1. 3. 2019 do 30. 6. 2019 pak
v každém kalendářním týdnu vždy v úterý od 14.30 hodin do 18.00 hodin,
v každém lichém kalendářním týdnu od soboty od 14:00 hodin do neděle 18:00 hodin*
- *a dále od 1. 7. 2019
v každém kalendářním týdnu vždy v úterý od 14.30 hodin do 18.00 hodin,
v každém lichém kalendářním týdnu od pátku 16:00 hodin do neděle 16:00 hodin*

s tím, že ve dnech 23. 12. – 27. 12. každého roku je otec oprávněn se s nezletilou stýkat vždy 25. 12. od 11.00 hodin do 26. 12. 15.00 hodin.

Říká se tomu postupná zvykačka

Můžete mít i zcela specifickou úpravu:

Otec je oprávněn stýkat se s nezletilou XY

- *každý sudý kalendářní týden od pátku 17:00 hodin do neděle 18:00 hodin*
- *v období letních prázdnin po dobu dvakrát deseti dnů s tím, že termín styku sdělí otec matce nezletilý vždy do 30. 4. kalendářního roku, v kalendářním roce 2019 nejpozději do jednoho týdne od právní moci rozsudku*
- *o vánočních prázdninách vždy od 25. 12. od 10:00 hodin do 26. 12. 18:00 hodin*
- *v období velikonočních prázdnin každý sudý rok od prvního dne prázdnin 17:00 hodin do pondělí 18:00 hodin*

s tím, že matka je povinna nezletilou na styk připravit a místem předání je vždy bydliště matky,

a dále s tím, že se otci ukládá, aby zajistil, že se po dobu jeho styku s nezletilou nebude nezletilý pohybovat a zdržovat v domě v těch místech, kde v současné době pobývají psi nebo kde se psi vyskytovali v posledních třech měsících,

dále se otci ukládá, aby při pobytu nezletilé na zahradě domu se tato nepřibližovala ke psům na kratší vzdálenost než pět metrů.

Otci se ukládá, aby po dobu styku s nezletilou vždy dodržoval medikaci nezletilé indikovanou jejím lékařem.

Otci i matce nezletilé se dále ukládá, aby druhého z rodičů vždy informovali vhodným způsobem (osobně, telefonem, mailem), že se u nezletilé změnil zdravotní stav, a to do jedné hodiny od takové změny, stejně se ukládá druhého z rodičů informovat o hospitalizaci nezletilé a skutečnosti, že nezletilá má předepsanu lékařem novou medikaci, vždy do jedné hodiny od takové události.

Každému z rodičů se ukládá, aby v případě, kdy má u sebe nezletilou déle než tři dny souvisle, umožnili nezletilé každý třetí den takové souvislé péče vždy v 17:00 hodin každého třetího dne telefonní hovor s druhým rodičem nejméně po dobu deseti minut.

Asistovaný styk

Otec je oprávněn se stýkat s nezletilou XY v neděli v sudém týdnu od 17. 15 do 18. 15 s asistencí a prostorách společnosti Mikuláš 365 o. p. s.

Oběma rodičům se ukládá, aby se zúčastnili na výzvu společnosti Mikuláš 365 o.p.s. pohovoru v termínu určeném touto společností.

Matce se ukládá zajistit přítomnost nezletilé XY na tomto asistovaném styku.

Pod písmenem e) zákon uvádí věci rodičovské odpovědnosti.

Rodičovskou odpovědnost upravuje § 31 a násl. zák. o rodině jako souhrn práv a povinností rodičů, která spočívají v:

- péči o dítě, zejména o zdraví, tělesný citový, rozumový a mravní vývoj,
- ochraně dítěte,
- udržování osobního styku s dítětem,
- zajištění jeho výchovy a vzdělání,
- určení místa jeho bydliště,
- jeho zastupování,
- správě jeho jmění.

Do 31.12.2013 byl termín v podobě rodičovská zodpovědnost a úpravou od 1.1.2014 nového občanského zákoníku byl změněn na rodičovská odpovědnost.

Rodičovská odpovědnost je základním institutem rodinného práva. Zásadně náleží ze zákona oběma rodičům v plném rozsahu, vzniká narozením dítěte a zaniká dosažením jeho svéprávnosti. Ve stejném postavení jako rodiče jsou ještě osvojitelé (§ 832 odst. 2 nového občanského zákoníku).

zásahy zvláštní dle § 44 zák. o rodině:

Řízení o pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti (§ 869 odst. 1 nového občanského zákoníku) se koná v případě, že některému rodiči případně oběma brání ve výkonu rodičovské odpovědnosti závažná překážka a pozastavení vyžaduje zájem dítěte. Obě podmínky musí být splněny současně. Úprava dopadá na překážky objektivního charakteru, jako je dlouhodobá vážná nemoc, pobyt v zahraničí, ve výkonu trestu odnětí svobody. Zájem dítěte na pozastavení rodičovské zodpovědnosti bude dán tehdy, když objektivní překážka současně blokuje či komplikuje jeho zdravý vývoj, správu jmění, zastupování.

Řízení o omezení rodičovské odpovědnosti (§ 870 nového občanského zákoníku) se koná v případě, že překážky na straně rodiče jsou subjektivní, *nevykonává-li rodič povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti řádně*. Opět musí být současně splněna podmínka, že omezení vyžaduje zájem dítěte. Půjde o drobnější, spíše nedbalostní, leč relativně trvalá pochybení rodiče, které na výchovu dopadá jen v určité části.

Řízení o zbavení rodičovské odpovědnosti (§ 871 odst. 1 nového občanského zákoníku) se týká nejzávažnějších případů, kdy rodič svou odpovědnost nebo její výkon přímo zneužívá nebo je závažným způsobem zanedbává. Současné splnění podmínky, že zbavení je v zájmu nezletilého, se nevyžaduje, rozumí se to samo sebou. Zpravidla půjde o trestnou činnost, kde dítě je buď objektem nebo nástrojem trestné činnosti. V případech, že se soud o takové trestné činnosti dozví, je povinen vždy posoudit, zda zde nejsou důvody k zahájení řízení o zbavení rodičovské zodpovědnosti i bez návrhu (§ 871 odst. 2 nového občanského zákoníku). Posouzení se děje neformálně. Soud nemusí čekat na pravomocné rozhodnutí soudu o tom, zda byl či nebyl spáchán trestný čin. Seznámí se s příslušným vyšetřovacím spisem, považuje-li to za nutné; pokud to nestačí, provede úkony dle § 474 odst. 2, zejména zjistí názor OSPOD. Svoji činnost korunuje buď vydáním usnesení o zahájení řízení dle § 13 odst. 2, nebo učiní o výsledku své činnosti do spisu záznam, kde stručně vyloží, proč k zahájení řízení neshledal důvod.

Zbavuje-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti nebo její výkon pozastavuje, vždy se jedná o rodičovskou odpovědnost jako celek. Ve výroku rozsudku tedy nijak nevymezuje rozsah zbavení resp. pozastavení. Rozhodnutí soudu tedy zcela obyčejně zní:

Rodičovská odpovědnost XY se pozastavuje. / Soud zbavuje otce TY rodičovské odpovědnosti.

Následná činnost soudu se odvíjí od toho, zda se zbavení resp. pozastavení týkalo jen jednoho rodiče nebo obou, resp. toho rodiče, který byl nositelem rodičovské odpovědnosti jako jediný. Pokud je zde rodič, jehož rodičovská odpovědnost zůstala nedotčena, koncentruje se její výkon po právní moci rozsudku bez dalšího v jeho rukou. Pokud zde takový rodič není, soud musí obratem dítěti ustanovit poručníka (§ 928 odst.1 nového občanského zákoníku).

Rodičovská odpovědnost XY se omezuje tak, že není oprávněn vykonávat správu jmění nezletilého AB.

Účastníky řízení jsou vedle nezletilého vždy oba rodiče, i tehdy, když zásah směřuje jen proti jednomu z nich. Možná je účast státního zastupitelství.

Otec je oprávněn a povinen stýkat se s nezletilou Julií v běžném styku od 01.09.2023, a to:

- v každém sudém týdnu v kalendářním roce od pátku, kdy nezletilou vyzvedne ve školském zařízení, nebo v případě uzavření školského zařízení vyzvedne nezletilou v

místě bydliště matky v 15:00, do neděle do 15:00, kdy si nezletilou matka převezme v místě bydliště otce.

Zákonným podkladem je ustanovení § 891 odst. 1 a 888 o. z. a znění výroku, který uvádí oprávnění i povinnost

Skupina souhlasí s dikcí výroku jako správnou a v mantinelech ustanovení § 891 odst. 1 a 888 o. z. (rovněž odpovídá komentáři ustanovení § 891 odst. 1 o. z.).

Dále jsou pod písmenem f) uvedeny věci poručenství.

Období komunistického režimu se vyznačovalo opouštěním zavedených právních institutů a terminologie. Tato praxe postihla také *poručenství*, které do českého práva navrátila až novelizace zákona o rodině provedená zák. č. 91/1998 Sb. jako ucelenou úpravu zastupování **nezletilých, kteří se ocitli dočasně či trvale zcela bez zákonných zástupců, rodičů resp. osvojitelů.**

Např. otec neurčen, matka nezletilá.

Institut *opatrovnictví* byl uchován pro situace, kdy dítě zákonného zástupce má, je jen ze zastupování v dílčí otázce vyloučen. Jde o případy:

- ochranné správy majetku nezletilého (§ 948 nového občanského zákoníku);
- o jeho zastupování při možném střetu zájmů (§ 943 nového občanského zákoníku);
- nebo o zastupování v jiných odůvodněných situacích (§ 943 nového občanského zákoníku).

Podmínky rozhodnutí o jmenování poručníka obsahuje ustanovení § 928 odst. 1 nového občanského zákoníku tak, že jde o případy, kdy není žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu.

Od 1. 1. 2014 zde dochází k terminologické změně, neboť do 31. 12. 2013 byl poručník ustanovován, od 1. 1. 2014 je jmenován.

Řízení o poručenství soud zahájí často sám usnesením podle ustanovení § 13 odst. 1,2. Z vlastní předchozí činnosti totiž ví, že nastala některá ze zákonem předpokládaných situací, upravil rodičovskou odpovědnost nebo rozhodl o omezení rodičů ve svéprávnosti. Zvenčí přichází návrh nebo alespoň podnět k zahájení řízení zpravidla při úmrtí rodičů, dále tehdy, kdy se někdo snaží dosáhnout změny v osobě poručníka. Podání může učinit kdokoliv, běžně je to však OSPOD nebo některá fyzická osoba z okruhu příbuzných nezletilého a osob blízkých jeho rodině.

Okruh účastníků řízení vyplývá z § 6 odst. 1,2:

- na prvním místě je účastníkem řízení sám nezletilý (zastoupený opatrovníkem dle § 943 nového občanského zákoníku);
- dále samozřejmě osoba nebo osoby, které mají být poručníky;
- žijící rodiče
- stávající *pěstouni* nebo jiné fyzické osoby, v jejichž péči dítě je, účastníky řízení bez dalšího nejsou. O jejich právech a povinnostech se nejedná, pokud sami nepožádají o změnu stávajících rozhodnutí a o ustanovení do funkce poručníků.

Poručníkem může být jmenován především ten, koho *doporučili rodiče*.

Při přípravě jednání soud:

vyžádá si od OSPOD a dalších orgánů a institucí potřebné zprávy o poměrech nezletilého a osob, které se o poručnictví ucházejí,

zajistí si výpisy z trestního rejstříku, učiní dotazy na policii a přestupkový orgán v místně bydliště

od zaměstnavatele zjistí pracovní morálku zájemce o funkci a jeho výši příjmů. Zajistí se vyjádření samotného nezletilého.

Rozsudek soud vyhlásí v nejjednodušším případě např. v tomto znění:

I. Soud jmenuje Bohumila Matějku, nar. 5. 5. 1975, bytem Horní Slaná, poručníkem nezletilého Jiřího Šťovička, nar. 13. 11. 2001, bytem Dolní Mokrá.

Bohumil Matějka je oprávněn i povinen pečovat o nezletilého, zastupovat a spravovat jeho záležitosti místo jeho rodičů a o výkonu své funkce předkládat soudu zprávy vždy k.... každého roku.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Státu se právo na náhradu nákladů řízení nepřiznává.

Postavení poručníka se od postavení rodiče liší hlavně tím, že poručník podléhá ze zákona pravidelnému *dozoru soudu* (§ 933 odst. 1 nového občanského zákoníku), dále tím, že *jakékoliv rozhodnutí v podstatné věci* týkající se dítěte vyžaduje *schválení soudem* (§ 934 odst. 1 nového občanského zákoníku).

Přímo rozhodnutím soudu poručenství zaniká *zproštěním poručenství* nebo *odvoláním poručníka* z důvodů taxativně uvedených v § 936, 937 nového občanského zákoníku:

- poručník sám podá návrh na zproštění poručenství z důležitých důvodů;
- poručník se stane pro výkon funkce nezpůsobilým nebo porušuje své povinnosti.

O zproštění poručenství soud rozhodne, pokud poručník podá sám rezignační návrh (§ 936 nového občanského zákoníku) a zproští také nezpůsobilého poručníka (§ 936 nového občanského zákoníku) a poručníka porušujícího povinnosti soud v řízení zahájeném na návrh i bez návrhu z funkce odvolá (§ 937 odst. 1 nového občanského zákoníku). Po 1.1.2014 pak nový občanský zákoník dále rozšířil možnost soudu ukončit poručenství také z dalších důvodů, které činí nevhodným, aby poručník svou funkci nadále vykonával.

Pod písmenem g) jsou uvedeny věci opatrovnictví nezletilého dítěte.

Hmotně-právní úpravu opatrovnictví nezletilého dítěte obsahuje nový občanský zákoník v ustanovení § 943-952.

Dle ustanovení § 943 soud jmenuje dítěti opatrovníka, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte nebo je-li to v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu, anebo stanoví-li tak zákon.

I zde dochází k terminologické změně při přijetí úpravy od 1.1.2014, neboť do 31.12.2013 je opatrovník ustanovován, od 1.1.2014 jmenován.

Pokud pak jde o rozhodnutí samotné, jeho náležitosti jsou přesně stanoveny ustanovením § 945 nového občanského zákoníku, dle něhož soud uvede zejména, proč je opatrovník jmenován, zda a jak je omezena doba, po níž má funkci vykonávat, jaká jsou jeho práva a povinnosti, a to i ve vztahu k dalším osobám, zda k některému právnímu jednání potřebuje souhlas soudu, zda a jak podává zprávy soudu, zda má právo na náhradu všech nebo některých nákladů a právo na

odměnu. Zejména je ovšem třeba, a to přímo ve výroku soudního rozhodnutí přesně a výslovně vymežit rozsah práv a povinností z hlediska účelu, pro který byl opatrovník ustanoven. Pokud soud rozsah práv přesně nevymeží, může to mít za následek, že nezletilý nebude při úkonu nebo v řízení řádně zastoupen a úkon může být dle hmotného práva neplatný.

Ne každý opatrovník je opatrovníkem ve věci péče o nezletilé ve smyslu § 943 nového občanského zákoníku. Není jím opatrovník ustanovený nezletilému dle § 415 odst. 3 k podání návrhu ve věci *určení otcovství*. Není jím opatrovník ustanovený dle § 439 a není jím ani opatrovník ustanovený pro *řízení o osvojení* dle § 434 odst. 1.

Soud dle § 943 jmenuje nejvíce tzv. *kolizního opatrovníka*. Nezletilé při úkonech a v soudním či jiném řízení zásadně zastupují jejich zákonní zástupci, rodiče resp. poručník (§ 928 odst. 1 nového občanského zákoníku). Při některých úkonech a v některých řízeních však mezi nezletilým a zákonným zástupcem může dojít ke střetu zájmů, případně může dojít ke střetu zájmů dětí stejných rodičů. O jmenování opatrovníka pro střet zájmů soud nezletilého příslušný dle § 467 odst. 1 žádají často i jiné soudy, např. soud rozhodující o úpravě svéprávnosti ohledně jeho rodiče. Někdy může být opatrovník jmenován k žádosti jiného soudu až v průběhu takového jiného řízení. Tak např. ve svém *usnesení* ze dne 4. 1. 1966, *sp. zn. 5Cz 125/1965*, Nejvyšší soud dovodil, že: *Při podání návrhu na výkon soudního rozhodnutí k vymožení výživného nezletilého dítěte od rodiče může druhý z rodičů nezletilé dítě zastupovat. Dojde-li však při provádění tohoto výkonu rozhodnutí ke střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, musí být nezletilému účastníku řízení ustanoven opatrovník. Tak tomu je např. tehdy, podal-li povinný rodič návrh na zastavení výkonu rozhodnutí s tím, že vymáhané výživné bylo již uhrazeno.* O jmenování opatrovníka pro hmotněprávní úkon, kde hrozí kolize, žádají soud zpravidla zákonní zástupci.

Kolizním opatrovníkem je většinou jmenován OSPOD.

Výjimkou z jmenování OSPOD opatrovníkem by ovšem měly být případy, kdy OSPOD v řízení sám vystupuje v pozici navrhovatele, především *výchovného opatření* (§ 924, 925 nového občanského zákoníku). OSPOD se podáním takového návrhu dostává rovněž do pozice osoby, u které hrozí střet zájmů se zájmy nezletilého. Protože jiné vhodné osoby zpravidla k dispozici nejsou, soudu nezbude, než opatrovníkem v takovém případě jmenovat advokáta a následně mu přiznat za výkon funkce také odměnu dle § 151 odst. 2 z.č. 99/1963 Sb. občanského soudního řádu.

Soud může dle dalšího textu nového občanského zákoníku (§ 948-952) jmenovat zvláštního *opatrovníka pro správu jmění dítěte*. Dle ustanovení § 948 při ustanovení opatrovníka soud vymezí rozsah jmění, které bude opatrovník spravovat, zpravidla také určí, jakým způsobem má opatrovník s jednotlivými částmi jmění nakládat, popřípadě jaký způsob nakládání se mu zakazuje.

Soud dále dle ustanovení § 950 odst. 2 nového občanského zákoníku může určit, která právní jednání opatrovníka pro správu jmění musejí být schváleny soudem.

Usnesením soud rozhodne o výši *odměny za opatrovnictví* (§ 951 odst. 2 nového občanského zákoníku).

Nezletilému XY se jmenuje opatrovníkem Městská část Praha 8 se sídlem Praha 8, Zenklova 1/35 pro řízení o úpravu výchovy a výživy vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. P 12/99.

Složitější výrok pak může vypadat takto :

Soud jmenuje nezl. XY, nar. 19.1.2010, trvale bytem Praha 8, Zenklova 1/35, opatrovníka pro správu jmění nezletilé, a to paní SZ, nar. 1.1.1949, bytem Chabařovická 8.

Opatrovník je oprávněn:

* založit na jméno nezletilé účet u peněžního ústavu, za účelem zasilání plateb výživného otcem nezletilé,

* činit výběry z účtu nezletilé do částky 5 000,-Kč měsíčně za účelem úhrady nezbytných nutných nákladů na osobní potřeby nezletilé a úhrady výživného, stanoveného otci a splatného na účet zařízení, ve kterém bude nezletilá na základě rozhodnutí soudu umístěna

* dispozice opatrovníka s částkami přesahujícími částku 5 000,-Kč měsíčně podléhají souhlasu soudu

* opatrovnice je povinna podávat soudu zprávy o výkonu své funkce včetně dokládání měsíčních výpisů z účtu nezletilé a vyúčtování a to vždy ke každému 30.6. a 31.12. v kalendářním roce.

Další skupinou jsou pod písmenem h) uvedeny věci předání nezletilého dítěte.

Pro tyto věci je hmotně-právní úprava obsažena v ustanoveních § 882 odst. 1,2 nového občanského zákoníku. Tato řízení řeší situace, kdy zadržuje dítě protiprávně jiná osoba. Pak rodiče mají právo žádat o předání nezletilého dítěte, a to i mezi sebou navzájem. Řízení tedy bude zahajováno k návrhu oprávněné osoby, kterou je dle textu zákona rodič nebo osoba, která o dítě oprávněně pečuje.

XZ je povinen předat nezletilou XY jeho matce MY.

Pod písmenem i) jsou uvedeny věci navrácení nezletilého dítěte.

Hmotně-právní úpravu pro tyto typy řízení obsahují především mezinárodní úmluvy. Vysvětlení pojmu navrácení nezletilého dítěte je uvedeno v Evropské úmluvě o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí (sdělení ministerstva zahraničních věcí 66/2000 Sb.m.s.), kdy v článku 8 odst. 3 je uvedeno, že pokud dítě poté, co bylo převezeno do ciziny, nebylo navráceno na konci dohodnutého období osobě, která má právo výchovy, ústřední orgán dožádaného státu zařídí neodkladné kroky k obnovení výchovy dítěte. Jedná se tedy svou podstatou o předání dítěte z ciziny. Dítě bude zastoupeno Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Vzhledem k místní příslušnosti dané ustanovením § 479 bude tuto agendu projednávat Městský soud v Brně. Hmotně-právní podklad pak představuje dále Haagská Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25. října 1980 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb.) a a nařízení Rady ES č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení ES č. 1347/2000 (tzv. Nařízení Brusel IIa).

Dále jsou pod písmenem j) uvedeny věci pro nezletilé dítě významných, na nichž se rodiče nemohou dohodnout.

Hmotně-právní úpravu zde obsahuje ustanovení § 877 odst. 1,2 nového občanského zákoníku. soud rozhoduje tak, že příslušný úkon, např. rozhodnutí o volbě školy, rozsudkem schválí nebo neschválí.

Pod písmenem k) jsou uvedeny věci souhlasu s nakládáním se jměním nezletilého dítěte

Hmotně-právní úpravu zde obsahuje nový občanský zákoník v ustanovení § 898 odst. 1,2 o. z.

K právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty.

Přitom odstavec 2 § 877 o. z. obsahuje demonstrativní výčet takového jednání jako jednání, kterým dítě

- a) nabývá nemovitou věc nebo její část a kterým s ní nakládá,
- b) zatěžuje majetek jako celek nebo jeho nikoli nepodstatnou část,
- c) nabývá dar, dědictví nebo odkaz nikoli zanedbatelné majetkové hodnoty, nebo takový dar, dědictví nebo odkaz odmítá, nebo takový dar nebo dar představující nikoli nepodstatnou část jeho majetku poskytuje, nebo
- d) uzavírá smlouvu zavazující k opětovnému dlouhodobému plnění, smlouvu úvěrovou nebo obdobnou, nebo smlouvu týkající se bydlení, zejména nájmu.

Přitom tedy pro jednání přímo popsané v odstavci druhém popsaného ustanovení je tak třeba souhlasu soudu vždy a u ostatního jednání je třeba vždy zvážit, zda tedy nejde o jednání obecně popsané v ustanovení § 898 odst. 1 nového občanského zákoníku. Nedostatek souhlasu soudu totiž působí, že se k takto vadnému jednání nepřihlíží.

Řízení o souhlas s právním jednáním nezletilého probíhá zpravidla následně poté, co bylo již jednání učiněno. Jednání však může být schváleno i předem.

Spornou otázkou je souhlas s podáním žalob a jiných návrhů na zahájení soudního řízení. Většinou je zastáván názor, že souhlasu soudu není třeba tam, kde jde o žalobu v rámci běžné majetkové dispozice. *Tak lze bez souhlasu soudu vymáhat nájemné, podat návrh na výkon rozhodnutí k vymožení výživného apod.* V jiných věcech se souhlas soudu s podáním žaloby soudem vyžaduje. Pokud k němu nedojde, má to za následek v zahájeném řízení jeho zastavení pro nedostatek podmínek (§ 104 odst. 1 z.č. 99/1963 Sb. občanského soudního řádu).

Účastníkem řízení o souhlas s právním jednáním nezletilého není zásadně smluvní strana, vůči níž nezletilý jedná. O jejích právech a povinnostech se totiž přímo nejedná, i když může být záporným výrokem nepřijemně dotčena.

Soud souhlasí s uzavřením darovací smlouvy mezi nezletilým XY zastoupeným jeho matkou MY jako obdarovaným a RS jako dárcem, kterou nezletilý XY nabývá do svého vlastnictví dům č.p. 35 postavený na pozemku p.č. 135/2 vše v k.ú. Mutěnice, obci Mutěnice.

Další skupinou jsou pod písmenem l) věci zastupování nezletilého dítěte.

Hmotně-právní úpravu obsahuje nový občanský zákoník ve svých ustanoveních § 892-894. Mezi tyto věci patří již popisované jmenování opatrovníka kolizního.

Pro jednání s RS ohledně převodu domu č.p. 35 na pozemku p.č. 135/2 vše v k.ú. Mutěnice, obec Mutěnice darovací smlouvou do vlastnictví nezletilého XY se určuje zástupcem nezletilého XY.

Dále jsou uvedeny pod písmenem m) věci ústavní výchovy nezletilého dítěte a jiných výchovných opatření.

Ústavní výchovu upravuje nový občanský zákoník ve svých ustanoveních § 971-975. Soud tak rozhoduje o nařízení ústavní výchovy při splnění podmínek uvedených v ustanovení § 971 nového občanského zákoníku, když musí být současně splněno, že

- výchova dítěte nebo jeho tělesná, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj jsou vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte nebo jsou vážné důvody, pro které nemohou rodiče dítěte zabezpečit výchovu dítěte
- nařízení ústavní výchovy je nezbytné zejména tehdy, když dříve učiněná opatření nevedla k nápravě,č
- není na místě svěřit dítě do péče fyzické osoby (ať už jiné osoby dle § 953, nebo pěstouna dle § 958 nového občanského zákoníku), péčí budoucího osvojitele se ústavní výchova přerušuje a osvojením pak zcela zaniká.

Důvody ústavní výchovy v praxi jsou rozličné, může jím být nezajištění povinné školní docházky při nadměrné neomluvené absenci dítěte, krajní ohrožení dítěte při katastrofické hygieně a stavu bydliště jeho rodičů, nezájem rodičů, extrémní výchovné problémy. Ústavní výchovu je vždy nutno považovat především za krajní řešení situace a tomu musí odpovídat závažnost důvodů, pro něž má být nařízena

Novinkou úpravy platné v ČR po 1. 1. 2014 je také stanovení obligatorní náležitostí rozhodnutí o ústavní výchově v podobě určení zařízení, kam má být dítě umístěno. Výrok o nařízení ústavní výchovy tedy nyní zní:

Nařizuje se ústavní výchova nezletilého XY.

Nezletilý XY se umísťuje do Dětského Diagnostického ústavu se sídlem Praha 4, U Michelského lesa 222.

Matce MY se ukládá platit výživné nezletilému XY ve výši 1000,-Kč měsíčně vždy do každého konce příslušného kalendářního měsíce předem k rukám ústavu.

Otcí TY se ukládá platit výživné nezletilému XY ve výši 1000,-Kč měsíčně vždy do do každého konce příslušného kalendářního měsíce předem k rukám ústavu.

Pokud ústavní výchovu soud nařídí, má povinnosti dle § 973 nového občanského zákoníku, když je povinen jednou za šest měsíců přezkoumat důvody pro nařízení ústavní výchovy, když mimo vyjádření OSPOD si soud vyžádá také vyjádření samotného dítěte a jeho rodičů.“

Účastníkem o ústavní výchově, jeho prodloužení ani zrušení není ani ústav nebo zařízení, kde je či byla tato výchova realizována nebo kam bylo dítě svěřeno z důvodu poskytnutí okamžité pomoci.

Jiná výchovná opatření:

- *napomenutí* nezletilému, rodičům nebo třetím osobám, které narušují výchovu,

- soud stanoví nad nezletilým *dohled*
- nezletilému či jeho rodičům uloží určitá *omezení zejména zákazem určitých činností*

Soud uděluje napomenutí matce nezletilého MY.

Soud stanoví dohled nad nezletilým XY. Soud ukládá OSPOD Praha 8, aby k 1.3., 1.6., 1.9. a 1.12 kalendářního roku podal zprávu o výkonu dohledu nad nezletilým.

Ale dohled může vypadat i takto:

Soud stanoví dohled na nezletilou XY a ukládá orgánu sociálně-právní ochrany dětí, aby podal zprávy o výkonu dohledu nad nezletilými ke každému 1. 3., 1. 6., 1. 9. a 1. 12. kalendářního roku. Soud ukládá dále orgánu sociálně-právní ochrany dětí, aby soudu podal zprávu o výsledku trestního řízení vedeného proti otci nezletilých na základě obžaloby Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 9 ze dne ... pod sp. zn. ....

kdy v případě odsouzení otce nezletilých do jednoho měsíce co se o takové skutečnosti orgán sociálně-právní ochrany dětí dozví, provede šetření v domácnosti otce a bude informovat soud o výsledku.

Soud dále ukládá orgánu sociálně-právní ochrany dětí vždy neprodleně informovat soud o případném přerušení zajištěné odborné psychologické péče o nezletilou XY v Dětském krizovém centru.“

Pod písmenem n) jsou uvedeny věci pěstounské péče

Pěstounská péče je upravena ustanovením § 958-970 o. z.

Výrok soudního rozhodnutí bude v tomto případě znít:

Nezletilý XY se svěřuje do pěstounské péče PP.

Po svěřením do pěstounské péče pak probíhá další řízení o určení výživného oběma rodičům nezletilého, jež je pak hrazeno k rukám příslušného úřadu práce, který hradí pěstounům příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle zvláštního zákona (§ 961 odst. 1,2 nového občanského zákoníku). Pokud by bylo výživné vyšší než příspěvek hrazený pěstounům, rozdíl bude náležet dítěti a bude tak rovněž vyplacen k rukám pěstouna.

Zákon jako další skupinu věcí uvádí pod písmenem o) věci určení data narození nezletilého dítěte.

Hmotně-právní úpravu pro tento typ řízení obsahuje § 17 odst. 3 z.č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a změně některých souvisejících zákonů, v platném znění. Řízení je zahajováno soudem bez návrhu k oznámení matričního úřadu. V praxi se jedná o agendu dětí opuštěných rodiči, zpravidla nalezených v baby boxech. Nová právní úprava po 1.1.2014 vypustila ustanovení § 194a občanského soudního řádu, jež představovalo procesní rámec tohoto řízení bez náhrady a postupováno bude tak dle obecných pravidel komentovaného zákona, do nějž byl tento typ řízení zařazen pouze vyjmenováním, nikoli speciální úpravou.

Dále zákon uvádí pod písmenem p) věci přiznání svéprávnosti nezletilému dítěti.

Tento typ řízení je nový od 1.1.2014, neboť do tohoto data mohl nezletilý získat plnou způsobilost k právním úkonům sňatkem (§ 8 z.č. 40/1964 Sb. platného do 31.12.2013). Nový občanský zákoník ovšem ve svém ustanovení § 37 zavedl možnost přiznání svéprávnosti nezletilému v soudním řízení. Řízení je možno zahájit pouze k návrhu, a to samotného nezletilého, který je starší šestnácti let. K návrhu je pak oprávněn i rodič nezletilého, ovšem pouze za situace, kdy s tím sám nezletilý souhlasí.

Výrok soudního rozhodnutí zde bude jednoduše znít, že
Nezletilému XY se přiznává svéprávnost.

A konečně pod písmenem q) jsou uvedeny věci přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti.

Hmotně-právní úpravu obsahuje nový občanský zákoník ve svém ustanovení § 33. Soud v tomto typu řízení přivoluje k souhlasu zákonného zástupce nezletilého. Ten může nezletilému udělit souhlas k samostatnému provozování obchodního závodu nebo jiné obdobné výdělečné činnosti a nezletilý se tak stává způsobilým k jednáním s touto činností spojeným. Soud pak přivoluje i k odvolání takového souhlasu ze strany zákonného zástupce. Právní mocí rozsudku soudu pak nezletilý pro své podnikání získává či ztrácí svéprávnost tak, že je oprávněn či pozbývá oprávnění k úkonům spojeným s s takovou činností. Řízení bude tak zahajováno k návrhu zákonného zástupce nezletilého či nezletilého, když účastníky budou zákonní zástupci nezletilého a nezletilý sám.

Výrok takového soudního rozhodnutí by pak měl znít například takto :

Soud přivoluje k souhlasu matky MY nezletilého XY s provozem podniku internetového obchodu www.nejlepsihrani.cz prodejem počítačových her.

Výrok ustanovení § 466 je pak co do výčtu typů řízení péče soudu o nezletilé pouze demonstrativní, takže je možné, že praxe přinese i typ řízení v tomto ustanovení nepopsaném.

Diagram typu řízení péče soudu o nezletilé :

Typy řízení péče soudu o nezletilé :

- věci jména a příjmení nezletilého dítěte (§ 860-864 o. z.)
  - 1/ určení jména a příjmení neurčí-li souhlasně jméno a příjmení rodiče (§861/1, 862/1 o. z.)
  - 2/ určení jména a příjmení, pokud rodiče nejsou známi (§864 o. z.)
- věci péče o nezletilé dítě (§ 880-886, 907-908, 953-957 o. z.)
  - 1/ výlučná péče jednoho z rodičů (§ 907-908 o. z.)
  - 2/ společná péče rodičů (§ 907 o. z.)
  - 3/ střídavá péče rodičů (§ 907 o. z.)
  - 4/ péče jiné osoby (§ 953-957 o. z.)
- věci výživy nezletilého dítěte (§ 910-919 o. z.)
  - 1/ při svěřeni do péče jednoho z rodičů (§ 907 o. z.)
  - 2/ při svěřeni do péče jiné osoby (§ 953-957 o. z.)
  - 3/ při svěřeni do ústavní výchovy (§ 971-975 o. z.)
  - 4/ při svěřeni do střídavé výchovy (§ 907 o. z.)
  - 5/ po rozhodnutí o pěstounské péči (§ 958-970 o. z.), případně péči poručníka (§ 928-942 NOZ)
  - 6/ zvýšení, snížení a zrušení vyživovací povinnosti (§ 923/1 NOZ a § 475/1 z. ř. s.)
  - 7/ rozhodnutí o výživě nezletilého při určení otcovství (§ 422 z. ř. s.)
  - 8/ rozhodnutí o složení částky na výživu pravděpodobným otcem (§ 920 odst. 3 o. z.)
  - I/ výživné rodičů (§ 910/2 o. z.)
  - II/ výživné prarodičů (§ 910/2 o. z.)
  - III/ výživné dalších předků (§ 910/2 o. z.)
- věci styku s nezletilým dítětem (§ 887-891, 927 o. z.)
  - 1/ styk s rodiči (§ 897-891 o. z.)
  - 2/ styk s příbuznými a dalšími osobami (§ 927 o. z.)
  - I/ úprava styku (§ 891/1 o. z.)
  - II/ omezení styku (§ 891/2 o. z.)
  - III/ zákaz styku (§ 891/2 o. z.)
- věci rodičovské odpovědnosti (§ 865-879 o. z.)
  - 1/ pozastavení rodičovské odpovědnosti (§ 869/1 o. z.)
  - 2/ omezení rodičovské odpovědnosti (§ 870 o. z.)
  - 3/ zbavení rodičovské odpovědnosti (§ 871 o. z.)
  - 4/ pozastavení výkonu povinností a práv péče o nezletilé dítě nezletilému rodiči (§ 868/1 o. z.)
  - 5/ pozastavení výkonu práva péče o dítě do svéprávnosti rodiče (§ 868 odst. 1 o. z.)
- věci poručenství (§ 928-942 NOZ)
  - 1/ jmenování poručníka (§ 928/1 o. z.)
  - 2/ schválení rozhodnutí poručníka (§ 939/1 o. z.)
  - 3/ zproštění poručníka (§ 936 o. z.)
  - 4/ odvolání poručníka (§ 937 o. z.)
- věci opatrovnictví nezletilého dítěte (§ 943-952 o. z.)

- 1/ kolizní opatrovník (§ 943 o. z.)
- 2/ opatrovník pro správu jmění dítěte (§ 948-952 o. z.)
- 3/ opatrovník v dalších případech (§ 943 o. z.)
- věci předání nezletilého dítěte (§ 882 o. z.)
- věci navrácení dítěte (Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí - sdělení ministerstva zahraničních věcí 66/2000 Sb.m.s. a § 478-491 ZŘS)
- věci pro dítě významné, na nichž se rodiče nemohou dohodnout (§ 877 o.z.)
  - 1/ nahrazení projevu vůle jednoho z rodičů
  - 2/ určení
- věci souhlasu s právním jednáním dítěte (§ 898 o. z.)
- věci zastupování dítěte (§ 892-894 o. z.)
  - 1/ kolizní opatrovník (§ 892/3 o. z.)
  - 2/ určení rodiče, který bude dítě zastupovat (§ 893 o. z.)
  - 3/ určení zástupce při sporu rodiče a smluvního zástupce dítěte (§ 894/3 o. z.)
- věci péče o jmění nezletilého (§ 896-905 o. z.)
  - 1/ rozhodnutí o podstatné věci při péči o jmění dítěte, o které nejsou rodiče ve shodě (§ 897 o. z.)
  - 2/ souhlas soudu s použitím jmění dítěte pro výživu rodičů a nezletilého sourozence dítěte (§ 900/2 o. z.)
  - 3/ jmenování opatrovníka pro správu jmění dítěte (§ 905/1 o. z.)
  - 4/ zrušení omezení rodičovské odpovědnosti v zániku povinností a práva rodiče pečovat o jmění dítěte (§ 901/2 o. z.)
- věci ústavní výchovy (§ 971-975 o. z.) a jiná výchovná opatření (§ 925 o. z.)
  - 1/ nařízení ústavní výchovy (§ 971 o. z.)
  - 2/ prodloužení ústavní výchovy po dosažení zletilosti (§ 974 o. z.)
  - 3/ prodloužení ústavní výchovy (§ 972/1 o. z.)
  - 4/ zrušení ústavní výchovy (§ 972/2 o. z.)
  - 5/ výchovná opatření (§ 925 o. z.)
    - a/ napomenutí
    - b/ dohled
    - c/ zákaz činnosti
- věci pěstounské péče (§ 958-970 o. z.)
  - 1/ svěření do péče pěstouna (§ 958/1 o. z.)
  - 2/ svěření do předpěstounské péče (§ 963 o. z.)
  - 3/ zrušení pěstounské péče (§ 969 o. z.)
  - 4/ vrácení dítěte zpět do péče rodiče (§ 959 odst. 2 o. z.)
- věci určení data narození (§ 17 z.č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a změně některých souvisejících zákonů)
- věci přiznání svéprávnosti nezletilého dítěte (§ 37 o. z.)
- věci přivolení souhlasu a odvolání souhlasu zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nezletilého nebo jiné výdělečné činnosti (§ 33 o. z.)